

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Medved

Možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Medved

Mentorica: red.prof.dr. Zinka Kolarič

Možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Za strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem mentorici, red. prof. dr.

Zinki Kolarič.

Za sodelovanje in pomoč pri pridobivanju podatkov se zahvaljujem intervjuvancem.

Zahvaljujem se svojim staršem za finančna sredstva in spodbujanje pri študiju.

Seveda gre zahvala tudi mojemu bratu Timoteju in prijateljem, ki so me na tej poti podpirali.

Možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Predmet preučevanja v magistrski nalogi je koncept socialnega podjetništva in drugih z njim povezanih pojmi kot so socialna podjetja in socialni podjetniki. Predstaviti želim formalno pravno ureditev in podporne mehanizme na nacionalni ravni. Ugotoviti želim, kakšno je obstoječe gospodarsko in socialno stanje v regiji, ali v Zasavju lahko govorimo o zametkih socialnega podjetništva, obstoju podpornega okolja za njegov razvoj in predstaviti primere dobre prakse v regiji. V ospredje postavljam priložnosti, ki jih ponuja takšna inovativna oblika podjetništva, kdo zagotavlja možnosti za razvoj in kakšne so ovire. Zaključek mojega raziskovanja predstavlja ugotovitev, da se socialno podjetništvo v Zasavju razvija in postaja ena od možnosti za izboljšanje ekonomskega in socialnega stanja v regiji. Rast števila ustanovljenih socialnih podjetij in primeri dobre prakse kažejo, da se v regiji vzpostavlja podporno okolje, ki prispeva k ustvarjanju ugodnih pogojev in spodbuja njegov razvoj. Razvoj socialnega podjetništva v Zasavju je počasen proces, na katerega vplivajo številni zaviralni dejavniki, med drugim tog zakonodajni okvir, pomanjkanje finančnih spodbud s strani države in podjetniških veščin posameznikov, ki vstopajo na podjetniško pot. Magistrsko delo predstavlja rezultat mojega zanimanja za področje socialnega podjetništva in sodelovanja s predstavniki socialnih podjetij v Trbovljah.

Ključne besede: socialno podjetništvo, socialna ekonomija, Zasavje

Opportunities and limits for the development of social entrepreneurship in Zasavje

The purpose of the master thesis is to introduce the concept of social entrepreneurship and the other combining actors such as social enterprises and social entrepreneurs. I would like to present legal arrangements and support mechanisms at national level. The aim of the master thesis is to find out information about the current economic and social situation in the region. I ask myself if we can talk in Zasavje about the beginnings of social entrepreneurship, the existence of a supportive environment for its development and present some case studies. I think about the opportunities for development and what are the obstacles. The completion of my research presents findings that social entrepreneurship in Zasavje evolves and is becoming one of the ways to improve the economic and social situation in the region. The number of established social enterprises increases and good practice examples shows that the region establishes a supportive environment, which contributes to creating positive conditions and encourages its development. Development of social entrepreneurship in Zasavje is a slow process, which is affected by a number of inhibiting factors, including rigid legislative framework, lack of financial incentives from the state and the entrepreneurial skills of individuals entering the entrepreneurial path. The master thesis is the result of my interest in the field of social entrepreneurship and cooperation with representatives of social enterprises in Trbovlje.

Key words: social entrepreneurship, social economy, Zasavje

KAZALO

Uvod.....	8
1 Socialno podjetništvo	10
1.1 Socialni podjetnik	14
1.2 Socialno podjetje	16
2 Socialno podjetništvo v Sloveniji.....	22
2.1 Oblike socialnega podjetništva v Sloveniji	23
2.2 Pravna ureditev in predstavitev mehanizmov podpornega okolja na ravni države ...	24
2.2.1 Zakon o Socialnem podjetništvu	26
2.2.2 Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij	30
2.2.3 Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016.....	33
2.3 Primer dobre prakse v Sloveniji	34
3 Možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju.....	37
3.1 Cilji in metodologija.....	38
3.2 Predstavitev zasavske regije	39
3.2.1 Gospodarstvo.....	43
3.2.2 Demografska podoba.....	46
3.2.3 Okolje in infrastruktura	47
3.2.4 Kakovost življenja.....	48
3.3 Priložnosti za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju	48
3.3.1 Podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju.....	49
3.3.2 Regionalni razvojni program zasavske regije	50
3.3.3 Regionalni center (RCR) in Regionalna agencija za razvoj Zasavje (RRA)	53
3.3.4 Podpora občin in lokalne skupnosti	55
3.3.5 Sodelovanje profitnih (lokalnih) podjetij	58
3.4 Ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju	62

3.5	Primeri dobre prakse v Zasavju	66
4	Sklep	73
5	Literatura	77
	Priloge	84
	Priloga A: Vprašalnik za ustanovitelja socialnega podjetja	84
	Priloga B: Vprašalnik za strokovnjaka in poznavalca področja socialnega podjetništva v Sloveniji in Zasavju.....	86
	Priloga C: Vprašalnik za predstavnika Zavoda RS za zaposlovanje.....	87
	Priloga Č: Vprašalnik za predstavnika občine	88
	Priloga D: Vprašalnik za predstavnika lokalnega profitnega podjetja.....	89
	Priloga E: Vprašalnik za predstavnika Regionalnega centra za razvoj Zasavje.....	90
	Priloga F: Vprašalnik za predstavnika Regionalne razvojne agencije Zasavja.....	91

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Umestitev socialnega podjetništva.....	11
Slika 1.2: Povezanost konceptov.....	20
Slika 3.1: Poslovni subjekti v Zasavju, stanje na dan 31.03.2016	46

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Različne definicije socialnega podjetništva	13
Tabela 1.2: Različne definicije socialnega podjetnika	15
Tabela 1.3: Različne definicije socialnega podjetja	18
Tabela 2.1: Postopek registracije / doregistracije socialnega podjetja.....	32
Tabela 3.1: SWOT analiza Zasavja.....	41
Tabela 3.2: SWOT analiza socialnega podjetništva v Zasavju	64

Uvod

Živimo v času znanstvenih odkritij, tehnoloških inovacij, napredkov na družbenih in naravoslovnih področjih, a kot kaže nas je razsežnost kapitalizma prizadela tudi z negativnimi posledicami. Obstoječ kapitalistični sistem je po svoje uspešen, saj narašča število podjetij, tehnološki izdelki in storitve se množijo, vendar kot pravi profesor Muhammad Yunus, je svet danes zajelo nekakšno razočaranje. Slednje ponazarja razporeditev prihodkov na svetovni ravni, saj se 94% vseh svetovnih prihodkov porazdeli med 40% svetovnega prebivalstva, ostalih 60% pa se jih mora preživeti zgolj od 6%. To pomeni, da mora kar polovica vseh ljudi na zemlji preživeti z enim oz. dvema evroma na dan (Yunus 2009, 19).

V zadnjih petih letih je svetovno gospodarstvo močno oslabila gospodarska kriza, ki je z vsakim dnem bolj poglobljena in je najbolj prizadela delovno aktivno prebivalstvo. Vse kaže, da na eni strani prevladuje profitnost velikih multinacionalk in bogatenje peščice posameznikov, na drugi strani pa vse večja revščina med povprečnimi državljani. Z odpuščanjem v privatnem sektorju in varčevanjem države na vseh področjih, največ pa seveda na tistih, ki zagotavljajo socialno varnost, smo vsi skupaj padli tudi v nekakšno krizo vrednot. Postali smo nezaupljivi, nezadovoljni, številni so celo obupani. Skrajni čas je, da človeku pogledamo v oči in se vsi skupaj začnemo zavedati pomena družbene odgovornosti ter dejstva, da naša prihodnost temelji na zaupanju, solidarnosti in sodelovanju, ne pa v tekmi za dobiček. Slednje bi opredelila kot nekakšen vzvod za spremembe v družbi, saj se je v zadnjih letih okrepilo število aktivističnih gibanj, delovanj civilnih iniciativ, razumevanje pomena neprofitnih in prostovoljnih organizacij ter zasledovanje socialnih ciljev v družbi.

V trenutku, ko zavedanje o družbeni problematiki kot sta revščina in brezposelnost doseže dovolj visok nivo, je čas za nastop socialnega podjetništva. Glede na čas v katerem živimo, ga nekateri avtorji (Dees in Contennial 1998) označujejo kot zelo primeren podjetniški pristop za reševanje družbenih problemov. O njem ne moremo govoriti kot o novem pojmu, ampak lahko rečemo, da je danes zopet aktualen zaradi posledic gospodarske krize (npr. zaradi pomanjkanja delovnih mest, dolgotrajne brezposelnosti, revščine ipd.) (Evropska komisija 2011).

Tudi v Zasavju narašča zavedanje o pomenu socialnega podjetništva in možnostih, ki jih ponuja. Socialno podjetništvo lahko ponudi nove možnosti za zaposlovanje ranljivih ciljnih skupin. V ta namen se povečuje število neprofitnih organizacij in ustanovljenih socialnih podjetij, množijo se številni projekti, pri čemer bi med pomembnejšimi izpostavila odprtje centra ponovne uporabe v Trbovljah in projekt Podjetno v svet podjetništva, voden s strani Regionalnega centra za razvoj, ki je eden od pomembnejših akterjev pri spodbujanju socialnega podjetništva v Zasavju ter pri zagotavljanju podpore regiji.

Cilji magistrske naloge so predstavitev področja delovanja socialnega podjetništva, pri čemer se želim omejiti na delovanje in razvoj slednjega v Sloveniji oz. v Zasavju. Ugotoviti želim v kakšni obliki in v kolikšnem obsegu se pojavlja in ali lahko govorimo o tem kot o alternativnem modelu zaposlovanja in posledično o modelu za izhod iz krize. Zanima me, kako je to področje urejeno s pravnega vidika ter kakšno je podporno okolje za njegov razvoj. Ker sama prihajam iz t.i. »pozabljene« slovenske regije – iz Zasavja, sem se odločila, da ga postavim v središče in preučim, kakšno je stanje na tem področju.

Predmet analize je socialno podjetništvo na teoretski ravni in v Zasavju. Empirični del se nanaša na možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju in temelji na analizi intervjujev. Teoretični del naloge temelji na znanstveni in strokovni literaturi, empirični del pa bo temeljil na ugotovitvah, pridobljenimi iz opravljenih intervjujev. Znanstveno in strokovno literaturo bom črpala s področja socialnega podjetništva in socialne ekonomije. Preučila bom pravne vire, ki se neposredno nanašajo na zakonsko ureditev obravnavanega področja.

V prvem delu magistrske naloge bom uporabila opisno metodo, s katero bom povzela obstoječo literaturo, ki se nanaša na socialno podjetništvo in z njim povezovalne pojme. Na podlagi analize obstoječe slovenske zakonodaje bom predstavila obstoj socialnega podjetništva v Sloveniji, kaj omogoča oziroma zavira njegov razvoj. V praktičnem delu magistrske naloge bom uporabila dva instrumenta, in sicer poglobljeni intervju ter analizo posameznih dokumentov in spletnih virov, na podlagi katerih bom poskušala predstaviti možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju.

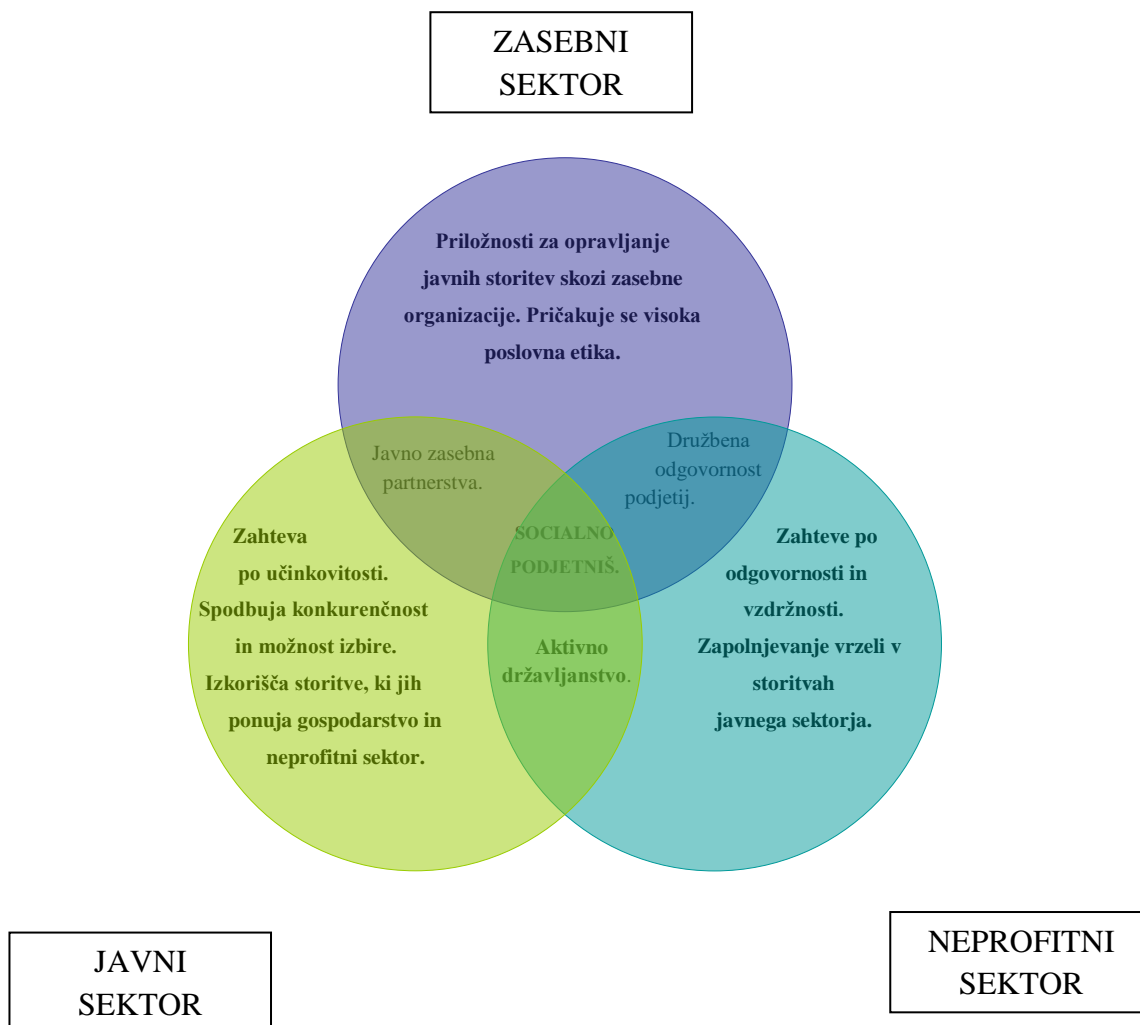
1 Socialno podjetništvo

Socialno podjetništvo prispeva k učinkovitejši tržni konkurenci ter poudarja pomen solidarnosti in kohezije. Demoustier in Rousseliere ga opisujeta kot nadgradnjo klasičnega podjetništva, umeščena v službo svobode in moralnosti, ki naj bi prispeval k bogatitvi skupnosti (Vesel 2010).

Socialno podjetništvo predstavlja koncept, ki ga zaradi svoje socialne in družbeno koristne naravnosti zelo težko natančno definiramo. Temelji na vzajemnosti, solidarnosti, prilagodljivosti, inovativnosti, združevanju dela in aktivnem članstvu (Kovač 2010, 12; Slapnik 2010, 14). K večjemu zanimanju za pospešitev razvoja socialnega podjetništva je zagotovo pripomogla porast stopnje brezposelnosti po svetu ter posledično ekonomska kriza in kriza vrednot (Vesel 2010, 23). Socialno podjetništvo po zgledu drugih evropskih držav lahko ponudi nove razvojne in zaposlitvene priložnosti, predvsem na račun reševanja najobčutljivejših socialnih in ekonomskih težav v družbi (Kavčič 2010, 51). V okviru EU predstavlja pomembnega akterja socialne ekonomije, za katerega so socialni cilji pomembnejši od kopičenja dobička (EU Portal 2014). Od klasičnega (profitnega) podjetništva se razlikuje po tem, da na prvo mesto, torej pred ustvarjanjem dobička, postavlja rast socialnega kapitala (Branco 2004; Regionalno stičišče nevladnih organizacij osrednjeslovenske regije 2016).

Predstavlja torej nov način reševanja socialnih problemov in je hkrati inovativen pristop, ki z uporabo podjetniških veščin dosega socialne cilje (Leadbeater v Slapnik 2010, 14). Socialna podjetja predstavljajo del »tretjega sektorja« - pri nas je to nevladni sektor, kamor uvrščamo zasebne neprofitne organizacije. Njegov cilj je zagotavljanje družbene blaginje, zato na prvo mesto postavlja pomen socialnega kapitala in ne ustvarjanje dobička (Certo in Miller 2013; Fayolle in Matlay 2010). Seveda, kot podjetje, ki zagotavlja svoje storitve na trgu mora ustvarjati višek prihodkov nad odhodki. Za svoje delovanje uporablja veščine klasičnega podjetništva, katerim dodaja javno koristni značaj. Predstavlja inovativen pristop uporabe podjetniških veščin, kot so vodenje, inspiracija in ambicioznost, z namenom doseganja socialnih ciljev, kljub omejenim finančnim virom (Mesojedec 2012, 19–21; Pavlin 2013). Umestitev socialnega podjetništva predstavlja Slika 1.1.

Slika 1.1: Umestitev socialnega podjetništva

Vir: Mesojedec (2012, 13).

Socialno podjetništvo je proces, ki ga umeščamo v presek zasebnega, javnega in neprofitnega sektorja. Nanaša se na prepoznavanje potreb družbe, priložnosti in načinov za njihovo uresničevanje. Povezujemo ga z javno – zasebnimi partnerstvi, saj skozi delovanje zasebnih neprofitnih organizacij predstavlja priložnost za opravljanje storitev, ki jih navadno

umeščamo v sfero javnih storitev. To je podjetništvo, ki na trgu nudi storitve, za katere se običajno profitni podjetniki ne odločajo, spodbuja aktivno državljanstvo, družbeno odgovornost podjetij in posameznikov.

Dobiček, ki se v socialnih podjetjih ustvari, se namenja za razvoj temeljne dejavnosti ali širše (lokalne) skupnosti. V osnovi gre za posebno obliko podjetništva, ki krepi sodelovanje, solidarnost, spodbuja prostovoljno delo in se v celoti posveča reševanju socialnih in okoljskih problemov (Yunus 2009, 38–39). Zagotavlja proizvode in storitve v javnem interesu, ponuja nove možnosti zaposlovanja ter zagotavlja socialno in poklicno integracijo ranljivih skupin na trgu dela (Mesojedec 2012, 15). Z inoviranjem, prepoznavanjem in ustvarjanjem novih priložnosti ustvarja drugačne vrednote in pozitivne družbene spremembe (Canadian Centre for Social Entrepreneurship v Branco 2004, 14; Hockerts 2013; Kickul in Bacq 2012). Tabela 1.1 prikazuje, kako različni avtorji definirajo socialno podjetništvo.

Tabela 1.1: Različne definicije socialnega podjetništva

Avtor	Leto	Opredelitev socialnega podjetništva
Dees in drugi	2002	Socialno podjetništvo pomeni iskanje novih in inovativnih poti / možnosti za reševanje družbenih problemov.
Mair in Marti	2004	Socialno podjetništvo išče nove možnosti za razvoj in jih izkorišča na inovativen način z namenom zagotavljanja socialne varnosti posameznim ciljnim skupinam v družbi.
Haugh	2005	Socialno podjetništvo je proces ustanavljanja socialnih podjetij.
Seelos in Mair	2005	Socialno podjetništvo ustvarja nove možnosti in modele za zagotavljanje proizvodov in storitev za najbolj ranljive skupine na trgu. Vskoči tam, kjer so javne institucije za zagotavljanje socialne varnosti prešibke.
Cochran	2007	Socialno podjetništvo umešča večšine in metode klasičnega podjetništva v sfero skupnosti.

Vir: Brouard in Larivet (2010, 45–50).

Navedenim opredelitvam socialnega podjetništva je skupno to, da se takšna oblika podjetništva osredotoča na reševanje aktualnih družbenih problemov na inovativen način. Skozi svoje delovanje se ciljno usmerja v doseganje družbeno koristnih ciljev in zagotavljanje socialne varnosti ranljivim skupinam v družbi.

Ker socialno podjetništvo ni celovit pojem, je smiselno definirati še naslednje povezovalne pojme – socialnih podjetnik in socialno podjetje.

1.1 Socialni podjetnik

Gonilno silo pri ustanovitvi, delovanju in uresničevanju idej predstavlja t.i. socialni podjetnik, ki v ospredje ne postavlja želje po nenadzorovani profitnosti, ampak ga motivira delovanje v splošno družbeno korist. Socialni podjetnik je podjetnik s socialnim poslanstvom in akter sprememb na družbenem področju. Slednje zagotavlja:

- Z vizijo, s katero želi ustvarjati, krepiti in ohranjati družbene vrednote,
- S prepoznavanjem in uresničevanjem novih priložnosti,
- Z nenehnim inoviranjem, učenjem in prilagajanjem,
- Z drznim ravnanjem in sprejemanjem tveganih odločitev in
- S krepitvijo občutka družbene odgovornosti (Dees in Contennial 1998, 3–4).

Njegov cilj je razbremeniti funkcijo države oz. javnih služb, ob enem pa od nje pričakuje, da bo vzpostavila ustrezno podporno okolje za delovanje v dobrobit skupnosti. Presežek prihodkov, ki jih ustvari, namenja za razvoj temeljne dejavnosti. Uspešen socialni podjetnik se zaveda, da je za učinkovito udejanjanje idej nujna tudi podpora s strani gospodarstva oz. profitnih družb (Kovač 2010, 10). Po Prabhu in Brinckerhoffu ga definiramo kot osebo, ki ustanavlja in upravlja inovativna podjetja, katerih prvotno poslanstvo je doseganje socialnih sprememb ciljnih ranljivih skupin (Brouard in Larivet 2010, 41). Socialni podjetnik svoje poslanstvo vedno postavlja na prvo mesto, zaveda se pomena pomanjkanja finančnih sredstev, zato se ne boji tveganja in nenehno išče nove poti in možnosti za realizacijo ciljev. Z inovativnim umom razmišlja širše od finančne perspektive (Martin in Osberg 2007). Sposoben je definirati in reševati aktualne družbene probleme. Verjame v uspeh svojih idej, rad tvega in uživa v spreminjanju družbe. Zanj je značilno, da išče priložnosti na tistih področjih, kjer drugi niti ne vidijo možnosti (Mesojedec 2012, 17). Brouard in Larivet socialnega podjetnika opredelita kot vizionarja, ki želi v družbo prinesiti spremembe. Je podjetnik, ki se pri svojem delu dotika družbenih problemov, ustvarja nove družbene vrednote in se osredotoča na pomoč tistim, ki jo potrebujejo. Zanj je značilen podjetniški duh in prepoznavanje novih priložnosti tam, kjer jih klasičnih podjetniki ne. Povezati skuša

ekonomsko sfero (trg) in neformalno sfero (lokalno skupnost), za delo pa ga motivirajo socialni in ne finančni učinki delovanja. Deluje na različnih področjih in v vseh sektorjih (Brouard in Larivet 2010, 39–45). Tabela 1.2 prikazuje, kako različni avtorji opredelijo socialnega podjetnika.

Tabela 1.2: Različne definicije socialnega podjetnika

Avtor	Leto	Opredelitev socialnega podjetnika
Brinckhoff	2000	Socialni podjetnik tvega v imenu tistih posameznikov, katerim socialno podjetje oz. projekti s katerimi se ukvarja, služijo.
Institute for Social Entrepreneurs	2002	Pri uresničevanju socialnih ciljev in zagotavljanju socialne blaginje ranljivim skupinam, se socialni podjetnik ravna po načelih klasičnega podjetništva. Hkrati išče tako socialno kot finančno donosnost naložb.
Barendsen in Gardner	2004	Socialni podjetnik pristopa k družbenim problemom s podjetniškim duhom in poslovno preudarnostjo.
Dorado	2006	Socialni podjetniki so inovativni vodje in ustvarjalci sprememb v družbi.
Tracey in Phillips	2007	Socialni podjetnik išče konkretne rešitve za zmanjševanje socialnih razlik v družbi in reševanju drugih družbenih problemov.
Institute for Social Entrepreneurs	2008	Socialni podjetnik je vsakdo, ki upravlja in vodi socialno podjetje.

Vir: Brouard in Larivet (2010, 39–45).

Iz navedenih opredelitev lahko potegnemo naslednje značilnosti socialnega podjetnika – je ustanovitelj socialnega podjetja, s katerim poskuša prispevati k učinkovitemu reševanju obstoječih družbenih problemov in zmanjševanju socialnih razlik. Kot inovativen in ustvarjalen posameznik, ki ga vodi podjetniški duh, poskuša s prodajo svojih izdelkov in storitev na trgu ustvariti dovolj prihodkov, da lahko zagotovi finančno neodvisno podjetja.

Socialno podjetništvo zajema vrsto posebnih vedenj, ki jih je potrebno spodbujati in nagradjevati pri tistih, ki imajo sposobnosti in temperament za takšno vrsto dela. Socialni podjetniki predstavljajo posebno vrsto vodij in jih je potrebno kot takšne tudi obravnavati. Družba jih potrebuje, saj nam pomagajo iskati nove poti v smeri socialnega napredka, medtem ko se borimo za izhod iz gospodarske krize (Dees in Contennial 1998).

1.2 Socialno podjetje

Zadnja leta tako beležimo naraščanje neprofitnih zasebnih organizacij, ki se ukvarjajo z reševanjem takšnih in drugačnih družbenih problemov po vsem svetu. Navadno so različnih oblik in imen (npr. dobrodelne, prostovoljne, človekoljubne organizacije itd.), a vsem je skupno le eno, in to je občutek do soljudi ter zagotavljanje pomoči tistim, ki so je potrebni (Anheier 2005; Valeau 2010, 205; Yunus 2009, 26–28).

Socialna podjetja delujejo v korist deležnikov in širše skupnosti, pri čemer je zaželeno oz. celo potrebno, da ustvarjajo dobiček, ki ga kasneje reinvestirajo v osnovno dejavnost. To ni dobrodelna ustanova pač pa podjetje v polnem pomenu besede, kar pomeni, da zaposluje ljudi, ustvarja dohodke in pokriva lastne stroške, saj ne nazadnje deluje v skladu z načeli klasičnega modela upravljanja. S prodajo izdelkov in zagotavljanjem storitev v dobro širše skupnosti zagotavljajo družbeno korist na različne načine (Yunus 2009, 39–40).

Socialna podjetja velikokrat ponujajo proizvode in storitve, ki jih drugi podjetniki zaradi premajhnega donosa ne. Svoje storitve oz. dobrine, kot so dostop do zdravstvene oskrbe, pomoč starejšim in invalidom, dostop do dela in izobraževanja ipd., zagotavljajo ogroženim skupinam. Pri proizvodnji dobrin sledijo socialnim ciljem kot so spodbujanje delovne aktivnosti in zagotavljanje dostopa do delovnih mest, zmanjševanje socialne izključenosti ipd.

Zaradi svojih posebnih lastnosti dosegajo visoko stopnjo družbene in okoljske odgovornosti. V svojo ekipo pa vabijo kandidate, ki so na trgu dela manj konkurenčni in težje najdejo redno zaposlitev. Motiv za opravljanje dejavnosti v skupno korist so socialni cilji, kar se pogosto odraža tudi v številu družbenih inovacij. Ustvarjeni presežki se vedno investirajo v uresničevanje zastavljenih socialnih ciljev. Poslanstvo socialnih podjetij se odraža tudi v organizacijski in lastniški strukturi, saj spoštujejo načela demokratičnosti in socialne pravičnosti (Mesojedec 2012, 26–29).

Brouard in Larivet socialno podjetje opredelita kot podjetje, ki deluje po principu klasičnih profitnih podjetij, saj deluje v konkurenčnem okolju. Njegovo poslanstvo temelji na socialnih ciljih in daje prioriteto reševanju družbenih problemov, denarna sredstva in druge oblike premoženja pa se uporabljajo za razvoj temeljne dejavnosti. Prihodki od prodaje oz. zagotavljanja storitev se reinvestirajo nazaj v prvotno dejavnost. Za socialna podjetja je značilna visoka stopnja inovativnosti in finančne samozadostnosti. Za njih je značilna raznolikost delovanja, saj se pojavljajo v različnih pravno organizacijskih oblikah. Marketinška strategija socialnih podjetij je naravnana na ljudi, vodenje socialnega podjetja pa je osnovano na demokratičnih vrednotah, saj spodbuja participacijo članov pri sprejemanju odločitev in aktivno članstvo. Socialno podjetje deluje v dobro članov in širše skupnosti (Brouard in Larivet 2010, 33–38). Tabela 1.3 prikazuje, kako različni avtorji definirajo pojem socialnega podjetja.

Kadar želi biti organizacija na ravni Evropske Unije prepoznana kot socialno podjetje, mora izpolnjevati naslednje kriterije:

- Opravljati mora gospodarsko dejavnost, kar pomeni, da neprekinjeno izvaja storitev, proizvodnjo in/ali menjavo dobrin na način, da zasleduje konkretne družbene cilje, ki doprinesejo k družbeni blaginji,
- Omejitev delitve dobička oziroma premoženja, saj takšna omejitev zagotavlja prednost uresničevanja družbenega cilja pred pridobivanjem dobička,
- Imeti mora takšno obliko upravljanja, da temelji na soodločanju in demokratičnem načinu oblikovanja odločitev (Slovenski forum socialnega podjetništva 2016).

Tabela 1.3: Različne definicije socialnega podjetja

Avtor	Leto	Opredelitev socialnega podjetja
OECD	1999	Socialno podjetje predstavlja zbir vseh aktivnosti v zasebnem sektorju, ki so organizirane kot pravni subjekt in delujejo v javno dobro. Strategija poslovanja je osnovana na ekonomsko socialnih ciljih, ki bodo pripomogli k reševanju družbenih problemov, kot so socialna izključenost in brezposelnost, na inovativen način.
Crossan in drugi	2004	Socialno podjetje je organizacija, ki temelji na socialnih ciljih in poslanstvu. Deluje po klasičnih ekonomskih načelih, s to razliko, da dobičkonosnost ni prioriteta za delovanje.
Harding	2004	Socialno podjetje je vsaka neprofitna organizacija – od dobrodelne organizacije in fundacije do kooperative in vzajemne družbe.
Thompson in Doherty	2006	Socialna podjetja so organizacije, ki na podjetniški način rešujejo družbene probleme. Moramo jih ločiti od ostalih družbeno orientiranih organizacij in iniciativ, ki tudi delujejo v dobro širše skupnosti, vendar s to razliko, da delujejo na podjetniški način.
Cochran	2007	Namen delovanja socialnih podjetij ni kopičenje in delitev dobička med ustanovitelje, ampak ustvarjanje pozitivnih družbenih učinkov.

Vir: Brouard in Larivet (2010, 33–38).

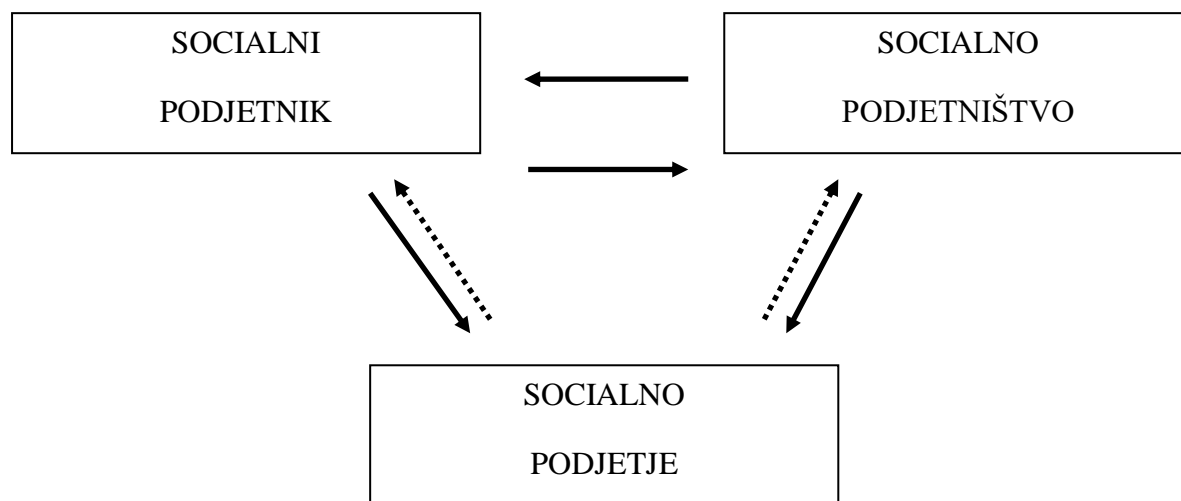
Navedenim opredelitvam socialnega podjetja je skupno to, da delujejo v neprofitnem sektorju in v skupno družbeno korist, s ciljem ustvarjanja pozitivnih in koristnih rezultatov v družbi. Socialna podjetja so organizacije, ki na svoj podjetniški pristop, osnovan na socialnih ciljih, rešujejo aktualne probleme v družbi. Delujejo po enakem principu kot klasična podjetja, vendar s ključno razliko, da presežek prihodkov, ki jih ustvarjajo, reinvestirajo v osnovno poslovno dejavnost.

Brouard in Larivet pojasnjujeta koncept socialnega podjetništva v tesni povezanosti in prepletenosti s socialnim podjetjem in socialnim podjetnikom. Gre za tri prepletajoče se koncepte, ki se medsebojno dopolnjujejo – socialni podjetnik je idejni vodja in ustanovitelj socialnega podjetja, skupaj pa ustvarjata socialno podjetništvo (Brouard in Larivet 2010, 50–52).

Prepletenost in medsebojno povezanost obravnavanih konceptov prikazuje Slika 1.2. Predstavlja močno ter hkrati šibko povezanost vseh treh konceptov, in sicer:

- Socialni podjetnik ustvarja socialno podjetništvo,
- Socialno podjetništvo je umeščeno oz. predstavlja način življenja vsaj enega socialnega podjetnika,
- Aktivnosti in poslanstvo socialnega podjetnika je združeno in organizirano v socialnem podjetju,
- Socialno podjetništvo vodi k ustvarjanju oz. razvoju socialnih podjetij,
- Socialni podjetnik vodi oz. upravlja socialno podjetje, ni pa nujno,
- Socialno podjetje ni vedno dolgoročno povezano s procesom socialnega podjetništva (Brouard in Larivet 2010, 50–52).

Slika 1.2: Povezanost konceptov

Vir: Brouard in Larivet (2010, 50–52).

Socialno podjetništvo je proces, v katerem socialni podjetnik kot akter ustanavlja socialna podjetja, katerih poslanstvo je delovanje v splošno družbeno koristne namene.

Definiranje koncepta socialnega podjetništva mi kljub številnim teoretskim opredelitvam, predstavlja velik izziv. Razumem ga kot posebno obliko podjetništva, ki deluje na inovativen način in se v svojem delovanju osredotoča na reševanje aktualnih družbenih problemov. Vsekakor gre za podjetništvo, ki ima določene zakonitosti preko katerih uresničuje in ustvarja poslovno vizijo, odgovarja na družbene probleme na lokalni in mednarodni ravni ter v svoje poslovno okolje integrira priložnosti, ki prinašajo družbeno koristne rešitve. Enako kot poznamo klasično profitno podjetništvo, se mora tudi socialno podjetništvo razviti najprej na podlagi poslovne ideje, kasneje pa z njenim razvojem ustvariti čim večje prihodke. Ključni problem, ki ga prepoznam tiči v razumevanju tržnih zakonitosti in ozaveščenosti posameznikov.

Zame je socialni podjetnik posameznik, ki je v prvi vrsti podjetnik, ima jasno podjetniško strategijo, ki temelji na jasni ideji in jo želi razviti v uspešno poslovno zgodbo. Slednje lahko

doseže bodisi z razvojem produkta ali storitve, katere ponuja na trgu in poskuša z njimi ustvariti prihodke. Ima jasne cilje, je kompetenten za vodenje podjetja, deluje v dobrobit lokalne skupnosti in posameznih interesnih skupin. Od klasičnega podjetnika se razlikuje zgolj po poslanstvu, saj vidi smisel delovanja in ustvarjanja na takšnih področjih, ki za nekega klasičnega podjetnika z izključno profitnim ciljem, niso zanimiva.

Tudi socialno podjetje je, kot vsako drugo, tržno naravnan subjekt, ki tekmuje na trgu v interesu, da ustvari čim več prihodkov s svojo poglavitno dejavnostjo. Verjamem, da socialna podjetja v večini ponujajo takšne storitve, ki za klasična profitna niso zanimiva. Razlika je v namenu ustanovitve in delovanja, ponudbi izdelkov in storitev ter principu zaposlovanja.

2 Socialno podjetništvo v Sloveniji

Splošno gledano socialno podjetništvo v Sloveniji predstavlja nekakšno družbeno ekonomsko kategorijo, v katero vstopajo različne pravne in fizične osebe z namenom, da ustvarijo in krepijo podporno okolje. V Sloveniji se socialno podjetništvo pojavlja v obliki socialnih podjetij, zadrug ter v drugih pravno organizacijskih oblikah kot so društva, ustanove in zasebni zavodi. Nekatera od njih so že pridobila status socialnega podjetja, veliko pa je takšnih, ki tega statusa ne želijo pridobiti, ampak samo delujejo po načelih socialnega podjetništva. Glede na obseg storitev, ki jih pokrivajo takšne organizacije vidimo, da je področje slabo razvito in ponuja še številne možnosti za razvoj (Kavčič 2010, 51).

V Sloveniji se socialno podjetništvo razvija kot rezultat družbenih problemov, s katerimi se srečujemo – npr. visoka stopnja brezposelnosti, povečuje se število iskalcev prve zaposlitve, stanovanjski problemi za mlade, krčenje socialnih storitev itd. (Radej 2010). Slovensko gospodarstvo je v primerjavi z drugimi evropskimi državami relativno majhno in pri približno 13% brezposelnosti si zelo težko privoščimo tolikšno izgubo človeškega kapitala (Branco 2004). Prav zato je potrebno iskati nove načine in poti, ki bi stopnjo brezposelnosti postopoma zmanjševali. Vse bolj kaže, da bodo slednje v prihodnosti lahko zagotavljala zasebna neprofitna in socialna podjetja, kot nekakšen alternativni model zaposlovanja (Statistični urad Republike Slovenije 2014; Kovač 2010, 8–9). Razlogi, kot so množična odpuščanja, opuščanje proizvodnje in zapiranje proizvodnih obratov, naraščajoč javni dolg, nižanje javnih sredstev in zaostrovanje kriterijev pri njihovem dodeljevanju ipd. zelo znižujejo vrednost dela. Vprašam se, kam so nas pripeljali obstoječi modeli? Odgovor je krut in se glasi prag revščine. Na eni strani brišemo socialno blaginjo, na drugi strani pa se število ljudi, ki so od nje odvisni, povečuje (Kovač 2010, 9; Ignjatović 2010, 141–163).

Socialno podjetništvo temelji na etičnih vrednotah vodenja, produkcije dela in distribucije kapitala. Slednjega dojema kot skupno dobro in prav zato se v času gospodarske in ekonomske krize pojavlja kot nekakšna rešitev, s pomočjo katere bi lahko odpravili slabe, tako imenovane izkoriščevalske prakse. Takšno razumevanje socialnega podjetništva na eni strani ustvarja precejšen pritisk, po drugi strani pa jo dodatno promovira med potrošniki, željnimi dobrih poslovnih praks, ki ne želijo uporabljati storitev in kupovati izdelkov, zaradi katerih so ljudje izkoriščani ali celo umirajo (Kramberger 2010; Zidar 2013).

Zadnje desetletje postaja socialno podjetništvo v Sloveniji predmet raznih razprav in eden pomembnejših mehanizmov promocije socialne vključenosti. Posledice družbene neenakosti in splošna ranljivost (posameznikov, družin, skupin ipd.) predstavljajo dejavnik za razvoj socialnega podjetništva in odgovor na gospodarsko (finančno) krizo in krizo vrednot. Socialno podjetništvo pomeni uresničitev načel socialne ekonomije, tako da ponuja možnost ustanavljanja zasebnih neprofitnih organizacij in socialnih podjetij, za katere je značilna nepridobitnost, avtonomija delovanja, demokratičnost odločanja, sodelovanje in uresničevanje družbeno koristnih ciljev. Nanaša se na nujnost spodbujanja in uresničevanja skupnih družbenih, podjetniških in inovativnih procesov, ki so usmerjeni v krepitev določenih družbenih skupin na način, da ciljnim skupinam v družbi omogočajo rezultate teh procesov, kot so npr. različne storitve, izdelki in produkti (Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije – Poročilo za Slovenijo 2016; Zidar in Rihter 2010, 66–69).

2.1 Oblike socialnega podjetništva v Sloveniji

V Sloveniji ločimo dva različna tipa socialnih podjetij, in sicer socialno podjetje tipa A in socialno podjetje tipa B. Prvo je ustanovljeno s ciljem trajnega opravljanja ene izmed dejavnosti socialnega podjetništva, navedene v Zakonu o socialnem podjetništvu, drugo pa je ustanovljeno s poslanstvom, da zaposluje posameznike iz najbolj ranljivih skupin na trgu dela (Repnik 2016).

Do julija 2013 je bilo v Sloveniji formalnim statusom socialnega podjetja registriranih dvajset organizacij, od tega je bilo 5 družb z omejeno odgovornostjo, 8 zavodov, 4 zadrage, 1 ustanova, 1 društvo in 1 zveza društev. Na dan 29. februar 2016 je bilo v Sloveniji registriranih 133 socialnih podjetij. Slednje je razvidno iz evidence socialnih podjetij, ki jo skladno z obstoječo pravno ureditvijo vodi Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Glede na pravnoorganizacijsko obliko registriranih neprofitnih organizacij, ki so pridobile naziv socialnega podjetja, imamo v Sloveniji do 29. februarja 2016 registriranih 41 zavodov, 39 društev oziroma zvez društev, 32 različnih oblik zadrug, 18 družb z omejeno odgovornostjo, 1 inštitut, 1 ustanovo oziroma fundacijo in še 1 socialno podjetje, ki ga ne

uvrščamo v nobeno od pravno organizacijskih oblik (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016a).

Ne glede na to, da Zakon o socialnem podjetništvu predpisuje neprofitnost delovanja kot pogoj, so sama ustanovitev, poslovanje in vodenje gospodarskih družb veliko bliže elementom klasične tržne ekonomije, kot to velja za društva ali zasebne zavode. Glede na področje delovanja oziroma glavno dejavnost registriranih socialnih podjetij prevladuje dejavnost članskih organizacij, izobraževanja, izpopolnjevanja ter usposabljanja, podjetniškega in poslovnega svetovanja, socialnega varstva za starejše in invalidne osebe, strokovnih združenj, mešanega kmetijstva, humanitarnih in dobrodelnih organizacij, raziskovalna in razvojna dejavnost na področju družboslovja in humanistike, trgovina na drobno, prodaja tekstila, oblačil, krzna, obutve in usnjenih izdelkov, urejanje in vzdrževanje okolice, predelava žit in gojenje različnih začimb ipd. (Zidar 2013).

2.2 Pravna ureditev in predstavitev mehanizmov podpornega okolja na ravni države

V Sloveniji je tema socialnega podjetništva postala bolj aktualna in prepoznavna zaradi sprejetega Zakona o socialnem podjetništvu. Glavni cilji zakona so omogočiti podjetno naravnost zasebnemu neprofitnemu sektorju, opravljanje tržnih dejavnosti z vključevanjem prostovoljnega dela ter z zagotavljanjem drugih virov sredstev, vključevanje ranljivih skupin na trg dela, preusmerjanje javnih sredstev iz pasivnih v aktivne oblike pomoči, zmanjševanje dela na črno, povezovanje ljudi, zagotavljanje inovativnih rešitev za slabše razvite regije, krepiti pomen aktivnega državljanstva in socialnega kapitala (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016c).

Zakon o socialnem podjetništvu opredeljuje socialno podjetništvo po vzoru EU oz. držav članic, pri čemer uvaja precej razvejan sistem, kamor lahko kot socialna podjetja vstopajo različni tipi pravnih oseb, ki ustrezajo zapisanim kriterijem. Med drugim prinaša podlago za načrtno spodbujanje socialnega podjetništva v Sloveniji. Glede na to, je bila sprejeta tudi strategija, ki še natančneje definira ukrepe, vire financiranja, izvedbo aktivnih politik zaposlovanja, izvedbeni načrt itd. (Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij 2016).

Pobuda za sprejem Zakona o socialnem podjetništvu je nastala zaradi aktualnih demografskih sprememb (nizka rodnost in staranje prebivalstva) ter razlik v strukturi brezposelnosti. Zadnja leta opazamo, da se povečuje število brezposelnih mladih do 30 let in starejših nad 50 let. Nefleksibilnost trga dela, neučinkovitost programov aktivne politike zaposlovanja, opuščanje klasične proizvodnje ter ukinjanje delovnih mest le še dodatno slabijo zaposlitveno strukturo. Prav tako nenehno zniževanje stroškov dela in slabo zagotavljanje spodbud za razvoj gospodarstva ne privabljajo tujih investitorjev v Slovenijo. V boju proti visoki brezposelnosti prevladujejo številni ukrepi države na področju aktivnih politik zaposlovanja, pri čemer prevladujejo finančne spodbude za delodajalce in javna dela, ki pa dolgoročno niso prinesla trajnih izboljšav. Na tej točki moramo zato resnično preseči to tradicionalno oz. klasično reševanje problematike brezposelnosti ter socialnega vključevanja med ranljivimi skupinami (Slapnik 2010, 15–21).

Zaradi navedenega bi lahko socialno podjetništvo prispevalo k dolgoročnim in trajnejšim rešitvam na področju zmanjševanja brezposelnosti, saj posameznikom ponuja nove možnosti in priložnosti za podjetniški izziv. Številni ugotavljajo, da je prav socialno podjetništvo tisto, ki bi lahko pripomoglo k odpiranju novih podjetniških priložnosti ter s tem odpiranje novih delovnih mest (Regionalno stičišče nevladnih organizacij osrednjeslovenske regije 2016). Temeljni namen Zakona o socialnem podjetništvu je omogočiti načrtovan in učinkovit razvoj socialnega podjetništva v Sloveniji. Zakon tako opredeljuje načela po katerih deluje socialna ekonomija, pojem socialnega podjetništva, natančneje opredeljuje nastajanje in delovanje socialnih podjetij, definiranje in zagotavljanje podpornega okolja itd. (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016b).

V naslednjih poglavjih sledi kratek povzetek Zakona o socialnem podjetništvu, Pravilnika o spremljanju poslovanja socialnih podjetij in strategije razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016, kot strateškega dokumenta za razvoj socialnega podjetništva v Sloveniji.

2.2.1 Zakon o Socialnem podjetništvu

Državni zbor Republike Slovenije je 7. marca 2011 sprejel Zakon o socialnem podjetništvu (v nadaljevanju ZSocP), pri čemer je stopil v veljavo petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, v praksi pa se je začel uporabljati z januarjem 2012. ZSocP natančneje definira cilje in načela za obstoj socialnega podjetništva, določa dejavnosti, v okviru katerih lahko le-ta deluje, določa pogoje za pridobitev statusa socialnega podjetja in primere morebitnega odvzema le-tega. Prav tako ureja tudi področje načrtovanja razvoja in večji pomen pripisuje tudi različnim oblikam spodbud za razvoj socialnega podjetništva. V ospredje postavlja sodelovanje različnih socialnih partnerjev in organizacij v sferi civilne družbe s ciljem sprejemanja novih razvojnih dokumentov, nadalje pa pripisuje pomembno vlogo tudi posameznim regijam in lokalnim skupnostim za načrtovanje in izvajanje politik razvoja socialnega podjetništva v posamezni regiji. O socialnem podjetništvu govorimo takrat, ko pod določenimi posebnimi pogoji zaposlovanja poteka trajna dejavnost, bodisi proizvodnja, prodaja ali opravljanje storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni cilj opravljanja dejavnosti. ZSocP definira socialno podjetništvo kot tandem, ki krepi družbeno solidarnost, spodbuja aktivacijo posameznikov in njihovo medsebojno sodelovanje, krepi prostovoljstvo, spodbuja inovativnost s ciljem soustvarjanja ponudbe na trgu in v javnem interesu, ponuja drugačne oblike in možnosti zaposlovanja s ciljem zagotovitve dodatnih delovnih mest za ranljivejše in manj zaposljive skupine ljudi na trgu delovne sile. (Zakon o socialnem podjetništvu 2011).

ZSocP pravi, da se v socialno podjetništvo vključijo vse zasebne neprofitne organizacije, ki so bile ustanovljene s ciljem zasledovanja javno koristnih in socialnih ciljev. Status socialnega podjetja lahko pridobi pravna oseba, pri čemer mora ustrezati in izpolnjevati naslednja načela in zahteve:

- Pobuda za ustanovitev mora biti osnovana na prostovoljni odločitvi ustanoviteljev,
- Ustanovitev mora temeljiti na načelih neprofitnosti, saj namen ustanovitve socialnega podjetja ni izključno pridobivanje dobička,
- Namen ustanovitve se nanaša na opravljanje dejavnosti v javnem interesu, kar pomeni trajno opravljanje dejavnosti znotraj področja socialnega podjetništva, ali druge

dejavnosti, vendar s ciljem zaposlovanja posameznikov ali skupin, ki imajo na trgu delovne sile zmanjšano možnost za zaposlitev,

- Prostovoljno vključevanje in delovanje članov,
- Neodvisnost in samostojnost pri upravljanju takšnega podjetja,
- Tržna naravnost v smislu, da poslovanje podjetja poteka na enak način kot pri profitnih gospodarskih družbah (npr. prodaja izdelkov, storitev v okviru dejavnost),
- Sprejemanje odločitev poteka po načelu »en član – en glas«, kar pomeni, da so člani podjetja enakopravni, in da posamezni ustanovitelji ali lastniki podjetja nimajo prevladujočega vpliva ,
- Pri upravljanju podjetja sodelujejo vsi deležniki (ustanovitelji, člani, prostovoljci ipd.),
- Delujejo po principu neprofitnosti, kar pomeni, da se morebitni ustvarjeni dobiček uporablja za nadaljnje financiranje delovanja podjetja in se običajno namenja za usposabljanje članov in delovanja in vlaganja v razvoj dejavnosti,
- Zagotavljajo preglednost poslovanja na vseh področjih,
- Trajno delujejo v korist lokalne skupnosti, članov podjetja, uporabnikov in širše skupnosti (Zakon o socialnem podjetništvu 2011).

ZSocP v 5. členu in v povezavi s 3. odstavkom tega člena določa naslednje področja, na katerih deluje socialno podjetništvo:

- Socialno in družinsko varstvo,
- Varstvo invalidov,
- Znanost, raziskovanje, izobraževanja in vzgoja,
- Mladinsko delo,
- Varovanje in promocija zdravja,
- Politike socialnega vključevanja, spodbujanja zaposlovanja in poklicnega izobraževanja brezposelnih ali oseb s slabšimi zaposlitvenimi možnostmi,
- Posredovanje zaposlitve invalidnim osebam, brezposelnim osebam z zmanjšano telesno zmogljivostjo, dolgotrajno brezposelnim osebam, mladim in visoko izobraženim iskalcem prve zaposlitve, brezposelnih oseb starejših od 55 let, pripadnikom romske skupnosti in mladoletnih oseb brez zaključenega osnovnega ali nižjega poklicnega izobraževanja,
- Ekološka predelava hrane,
- Ohranjanje narave, varstvo okolje in zaščita živali,

- Uporaba obnovljivih virov energije in spodbujanje zelene ekonomije,
- Socialni turizem, ki je v osnovi namenjen osebam, katerim osebne življenjske razmerje ne omogočajo dostopa do tovrstnih storitev in temelji na vrednotah kot so trajnost, dostopnost in solidarnost,
- Socialne in pravične trgovine, ki so ciljno usmerjene k socialno ogroženim skupinam in običajno zagotavljajo prodajo proizvodov dobaviteljev iz gospodarsko manj razvitih regij. Temeljijo na etičnih in enakopravnih poslovnih razmerij in so usmerjene v zagotavljanje možnosti pravičnega plačila dobaviteljev in s tem njihovega preživetja,
- Kultura in ohranjanje kulture, naravna dediščina,
- Amaterski športi in telesna kultura, katere namen je rekreacija in socializacija,
- Zaščita in reševanje,
- Spodbujanje razvoja lokalnih skupnosti,
- Druge podporne storitve za socialna podjetja (Zakon o socialnem podjetništvu 2011; Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva 2012; Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva 2014).

ZSocP v 8. členu opredeljuje dva različna tipa socialnega podjetja, in sicer:

- Socialno podjetje tipa A, ustanovljeno s ciljem trajnega opravljanja ene izmed navedenih dejavnosti socialnega podjetništva na način, da bo v prvem poslovnem letu trajno zaposlovalo najmanj enega delavca, v nadaljnjih letih poslovanja pa najmanj dva,
- Socialno podjetje tipa B, ustanovljeno z osnovnim poslanstvom, da zaposluje posameznike iz najbolj ranljivih skupin na trgu dela na takšen način, da bo socialno podjetje določeno dejavnost opravljalo s trajnim zaposlovanjem najmanj tretjino teh delavcev (Zakon o socialnem podjetništvu 2011).

V postopku registracije socialnega podjetja pravna oseba pridobi status socialnega podjetja tako, da v poslovnem registru vpiše prvotnemu imenu pravne osebe dostavek »socialno podjetje / so.p.«. Pri tem ne gre za posebno pravno - formalno obliko (kot npr. društvo, zavod, ustanova), saj lahko vsaka pravna oseba, ki je po svojem osnovnem namenu delovanja nepridobitna, postane socialno podjetje. Postopek registracije socialnega podjetja poteka ob upoštevanju aktualne zakonodaje, ki ureja navedeno področje in organiziranost posamezne vrste nepridobitne dejavnosti (npr. Zakon o društvih, Zakon o ustanovah ipd.) ter skladno z

vsebino ZSocP. Nadalje se na pristojni registrski organ odda vloga za registracijo in pridobitev statusa socialnega podjetja. V primeru, ko je posamezna nepridobitna pravna oseba že registrirana in želi pridobiti samo status socialnega podjetja, je postopek enak, pri čemer mora registrski organ še posebej preveriti, ali pravna oseba ni udeleženec v katerem od postopkov v primeru insolventnosti. V navedenem postopku se ugotavlja tudi skladnost akta o ustanovitvi z načeli poslovanja socialnega podjetja in upoštevati navedene omejitve glede ustanovitve:

- Socialnega podjetja ne more ustanoviti pridobitna gospodarska družba s ciljem, da bi nanj prenesla del podjetja ali dejavnosti, lahko pa ga ustanovi z namenom, da zagotovi nova delovna mesta za svoje presežne delavce,
- V primeru, da je politična stranka članica nepridobitne pravne osebe, ali če imajo v njej pri odločanju prevladujoč vpliv ena ali več profitnih gospodarskih družb, pravnih oseb javne sfere ali lokalnih skupnosti, le-ta ne more pridobiti statusa socialnega podjetja,
- Statusa socialnega podjetja ne more pridobiti pravna oseba, ki ima status invalidskega podjetja ali zaposlitvenega centra, pod pogoji in predpisi, ki urejajo zaposlitveno rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov,
- Statusa ni mogoče pridobiti, če je v času postopka registracije prišlo do spremembe akta o ustanovitvi, in če je podjetje v stečajnem postopku, likvidacije ali sodne poravnave, ali če nima poravnanih vseh davčnih obveznosti in prispevkov za socialno varnost delavcev (Zakon o socialnem podjetništvu 2011).

Nadalje registrski organ z aktom odloči o vpisu in dodelitvi statusa socialnega podjetja zasebni neprofitni organizaciji ter potemtakem pravni osebi vpiše dostavek »socialno podjetje«. Pregled nad socialnimi podjetji se vodi v Poslovnem registru Republike Slovenije, katerega upravlja Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJ PES) (Zakon o socialnem podjetništvu 2011).

Obravnavani Zakon o socialnem podjetništvu ni ustvaril ali spodbudil razvoja socialnega podjetništva na način kot je bilo idealistično zastavljeno, smo pa na njegovi podlagi začeli govoriti o socialnem podjetništvu na ves glas. Določeni zastavljeni cilji v zakonu so bolj ideali in se v praksi niti niso izkazali kot izvedljivi, oziroma jih ustanovitelji socialnih podjetij ocenjujejo kot preveč zapletene (Repnik 2016).

Trenutno ocenjujem, da Zakon o socialnem podjetništvu prinaša predvsem veliko administrativnih zahtev, kar posledično vpliva, da se podjetja ne odločajo za pridobitev naziva socialno podjetje. Ker takšna oblika podjetništva na nek način že obstaja v slovenskem prostoru, bi slednje morali obravnavati celostno in upoštevati tudi pri pripravi zakonodaje. Zakon o socialnem podjetništvu bi moral upoštevati že obstoječo ureditev drugih pravno - formalnih oblik, ki delujejo po načelih socialnega podjetništva in temeljiti na usklajeni zakonodaji med novim in že obstoječimi zakoni, ki se jim ne moremo izogniti pri delovanju socialnih podjetij. S tem bi se verjetno izognili tudi napačni interpretaciji socialnega podjetništva, povečali prepoznavnosti in vzpostavili ugodnejše pogoje za delovanje in razvoj socialnega podjetništva. Moramo se zavedati, da brez sodelovanja akterjev, ki že pišejo svojo poslovno zgodbo po načelih socialnega podjetništva, ne moremo pisati dobrih zakonov, še manj pa ustvariti učinkovitega okolja, ki bi bilo spodbudno za nadaljnji razvoj socialnega podjetništva.

2.2.2 Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij

Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij je pripravilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in poleg Zakona o socialnem podjetništvu predstavlja pomemben del pravnega okvira. V osnovi ureja:

- Način spremljanja poslovanja socialnih podjetij,
- Način ugotavljanja izpolnjevanja pogojev za ohranitev statusa socialnega podjetja, določenih v zakonu,
- Vsebino vloge nepridobitne pravne osebe, ki se želi registrirati kot socialno podjetje,
- Pogoje, ki jih mora izpolnjevati socialno podjetje ob pričetku opravljanja dejavnosti, predvsem iz naslova upravičenosti do spodbud iz posameznega ukrepa spodbujanja razvoja socialnega podjetništva (spodbujanje zaposlovanja najbolj ranljivih skupin na trgu delovne sile in možnost pridobitve posebnih spodbud za poslovanje),
- Poročanje socialnih podjetij in spremljanje upravičenosti le-teh do spodbud za zaposlovanje najbolj ranljivih skupin na trgu delovne sile in posebnih spodbud za poslovanje,

- Način izvajanja nadzora nad porabo finančnih sredstev iz naslova finančnih spodbud in opredelitev pravnih oseb, ki lahko takšen nadzor izvajajo (Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij 2013).

Pomembnejši del pravilnika predstavlja priloga oziroma vzorec sklepa ustanoviteljev ali drugega pristojnega organa zasebne neprofitne organizacije, da namerava poslovati kot socialno podjetje (Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij 2013).

Pravilnik opisuje postopek registracije socialnega podjetja, pri čemer prvi korak predstavlja oddaja vloge na pristojni registrski organ. V kolikor zasebna neprofitna organizacija še ni bila ustanovljena se mora najprej registrirati pri tistem registrskem organu, ki je za posamezno pravno organizacijsko obliko pristojno. To velja tudi v primeru, ko je nepridobitna pravna oseba (npr. zavod, društvo) že ustanovljena in se v navedenem postopku želi samo doregistrirati v socialno podjetje (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016b). Tabela 2.1 prikazuje postopek (do)registracije socialnega podjetja po korakih.

Vloga za registracijo / doregistracijo socialnega podjetja mora vsebovati:

- Interni temeljni akt oziroma akt o ustanovitvi socialnega podjetja z zapisano dejavnostjo in poslanstvom,
- Sklep ustanoviteljev ali drugega pristojnega organa nepridobitne pravne osebe o nameri, da želi poslovati kot socialno podjetje,
- Osebni podatki o zastopnikih nepridobitne pravne osebe in njihov obseg pooblastil,
- Podatek in dokazila o višini finančnih sredstev za pričetek poslovanje oziroma vrednost njenega premoženja,
- Podatek in dokazilo o tem, da nepridobitna pravna oseba ni v stečajnem postopku ali postopku prisilne poravnave, ter da ima do delavcev in pristojnih institucij poravnane vse dospele davčne obveznosti in prispevke za socialno varnost (Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij 2013).

Tabela 2.1: Postopek registracije / doregistracije socialnega podjetja

Nepridobitna pravna oseba	Društvo	Zavod	Ustanova
Zakonska podlaga za registracijo / izdajo soglasja	Zakon o društvih (Ur. l. RS, št. 64/11–UPB2)	Zakon o zavodih (Ur. l. RS, št. 12/91 in nasl.)	Zakon o ustanovah (Ur. l. RS, št. št. 70/05, 91/05- popr.)
Pristojno ministrstvo	Ministrstvo za notranje zadeve	Ministrstvo za javno upravo	Ministrstvo za notranje zadeve
Registrski organ	Upravna enota, na področju katere društvo deluje	Okrožno sodišče / sodni register	Pristojno ministrstvo za izdajo soglasja k aktu
Pogoji za ustanovitev	So določeni na podlagi ZSocP in drugo zakonodajo, ki ureja pravno organiziranost posamezne vrste nepridobitne pravne osebe.		
Vloga za registracijo / doregistracijo mora vsebovati priloge po ZSocP	- Skladno z 12. členom ZSocP akt o ustanovitvi oziroma temeljni akt, - Sklep ustanoviteljev ali drugega pristojnega organa nepridobitne pravne osebe o nameni, da želi poslovati kot socialno podjetje, - Osebna imena, EMŠO, podatki o državljanstvu in naslovu stalnega bivališča vseh oseb, ki imajo pooblastilo za zastopanje ter podatki o obseg teh pooblastil v društvu, - Podatki in dokazilo o višini začetnih finančnih sredstev oziroma podatek o vrednosti premoženja društva, - Podatek o tem, da nepridobitna pravna oseba ni v stečajnem postopku ali postopku prisilne poravnave ter, da ima poravnane vse dospele obveznosti do davčnih institucij in prispevkov za socialno varnost delavcev (po uradni dolžnosti je slednje obvezno le pri preoblikovanju društva v socialno podjetje).		

Vir: Stičišče nevladnih organizacij podravja (2016).

Po vpisu nepridobitne pravne osebe v register določi registrski organ, ki izda ustrezen akt, s čimer odloči, da nepridobitni pravni osebi v register dopiše tudi dostavek »socialno podjetje« (so.p.). Z vpisom navedenega dostavka se socialno podjetje zapiše tudi v javno evidenco socialnih podjetij, ki jo vodi Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo in hkrati lahko začne poslovati kot socialno podjetje (Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij 2013).

2.2.3 Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013–2016

Vlada Republike Slovenije je septembra 2011 ustanovila Svet za socialno podjetništvo, ki je pristojen za oblikovanje politike in definiranje ukrepov na področju razvoja socialnega podjetništva v Sloveniji, pri čemer je glavni poudarek na medsebojnem sodelovanju in iskanju celostnih rešitev na vseh družbenih nivojih. Pri sooblikovanju politike razvoja socialnega podjetništva sodelujejo poleg Sveta za socialno podjetništvo tudi pristojno ministrstvo, druge vladne službe, občine, socialni partnerji in organizacije, ki so del civilne družbe. Ena od pomembnejših nalog Sveta za socialno podjetništvo je bila priprava strategije razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013 – 2016, katerega je Vlada Republike Slovenije sprejela v juliju 2013. Namen strategije je zagotavljanje načrtovanega razvoja socialnega podjetništva v Sloveniji za navedeno obdobje, zato mora temeljiti predvsem na potencialu socialnega podjetništva za pospeševanje gospodarske rasti, odpiranje novih in stabilnih delovnih mest v lokalnem okolju, zmanjševanje stopnje brezposelnosti in revščine, pomoč ranljivim skupinam v družbi in iskanje inovativnih in kreativnih rešitev za aktualne probleme v družbi (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016c).

Strategija temelji na treh strateških ciljih, in sicer:

- Socialno podjetništvo mora postati na vseh nivojih civilne družbe bolj prepoznavno, kar se nanaša na dvig zavesti o poznavanju področja in njegovih načel,
- Nadgraditi in širiti je potrebno vzpostavljeno podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva,
- Spodbujati je potrebno zaposlovanje ranljivejših skupin na trgu delovne sile (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016a).

Na podlagi zapisanih ciljev, ki izhajajo iz strategije je takrat pristojno Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pripravilo tudi program ukrepov za izvajanje strategije v obdobju 2013 – 2016. Namen teh ukrepov je spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ocenjena namenska finančna sredstva za izvajanje aktivnosti pa znašajo 12,7 milijona evrov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016c).

Do danes vsi ti cilji in ukrepi, pripravljene s strani takrat pristojnega ministrstva niso obrodili velikih sadov. Zalomilo se je že na začetku, saj je bila omenjena strategija sprejeta prepozno, predvideni ukrepi za uresničevanje njenih ciljev pa so bili sprejeti šele leto kasneje. S ciljem izboljšanja prepoznavnosti področja so bili organizirani številni posveti in izobraževalne delavnice, za spodbujanje zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela pa so bila preko javnih razpisov namenjena finančna sredstva, ki pa zaradi razpisnih pogojev niso bila v celoti izčrpana. Eden od treh strateških ciljev je usmerjen tudi v razvoj podpornega okolja, vendar država na omenjenem področju do danes ni namenila večje pozornosti. Največ energije je bilo vložene v nadgradnjo nujenja storitev VEM točk, vendar zaradi tega v praksi še vedno ne prihaja do pričakovanih pozitivnih učinkov.

2.3 Primer dobre prakse v Sloveniji

V nadaljevanju predstavljam primer dobre prakse, in sicer kako je iz zanimivega projekta nastalo socialno podjetje v Sloveniji, ki poskuša slediti smernicam socialne ekonomije in socialnega podjetništva s ciljem vključevanja v družbo ene najbolj ranljivih skupin – brezdomce. V osnovi je šlo najprej zgolj za projekt posredovalnice rabljenih predmetov z imenom »Stara roba, nova roba«, ki je nastal na pobudo članov Društva za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice in širše javnosti, danes pa je v fazi pridobitve statusa »socialno podjetje«. Ideja za posredovanje v nadaljnjo uporabo rabljenih stvari se je pojavila in zaživela v letu 2008, kasneje pa so se po njenem vzoru podobni projekti z različnimi ciljnimi skupinami širili tudi po drugih regijah (Jurančič Šribar 2010; Kralji ulice 2016; Stara roba, nova roba 2016).

Omenjeno socialno podjetje združuje različne socialno-ekonomske dejavnike, predstavlja odziv na potrebe okolja in prispeva k izboljšanju pogojev v lokalni skupnosti. Cilje delovanja usmerja v skupino ljudi, ki so se znašli v težki življenjski situaciji in jo uvrščamo med najbolj ranljivo skupino ljudi na trgu dela. Osnovna ideja za delovanje posredovalnice rabljenih predmetov predstavlja na eni strani sprejemanje, in na drugi strani prodajo rabljenih stvari, ki jih podarijo podjetja ali posamezniki. Pridobivanje rabljenih stvari ne temelji na klasični tržni menjavi, pač pa se v projekt vključujejo posamezniki in podjetja, ki stvari preprosto podarijo, ker jih sami ne uporabljajo več in v zameno za njih ne pričakujejo denarnega povračila. Torej, v ospredje postavlja vrednoto solidarnosti in obvezo, da bodo stvari uporabljene skladno z zastavljenimi cilji. Na ta način se ne spodbuja zgolj socialni vidik, pač pa slednje prispeva tudi k okoljski osveščenosti posameznikov, saj se uporabnim stvarjem, ki bi jih sicer ljudje vrgli v smeti, omogoči ponoven obtok. Podarjene stvari zaposleni v posredovalnici po potrebi obnovijo, tako da so prodajo še bolj zanimive potencialnim potrošnikom. Vrednost in posledično cena posameznega predmeta se ovrednoti glede na starost, izgled in kvaliteto strokovne ocenitve. Stvari se prodajajo po ugodnejših, nižjih cenah, zaslužek pa se nameni vključevanju in zaposlovanju brezdomnih ter nadaljnjemu razvoju projekta. Presežek od prodaje rabljenih predmetov se uporablja skladno s primarnimi cilji posredovalnice, ki so naslednji – razvoj humanitarne dejavnosti, socialna integracija marginaliziranih skupin, ekološki cilji (Juranič Šribar 2010; Kralji ulice 2016; Stara roba, nova roba 2016).

Socialno podjetje »Stara roba, nova roba« predstavlja primer dobre prakse in način, kako lahko ranljive skupine ljudi, v konkretnem primeru brezdomne ljudi, naredijo nekaj zase in za širšo skupnost. Je odraz širšega vidika socialnega vključevanja in odpira možnosti za preseganje identitete ranljivih skupin kot pasivnih in potrebnih pomoči, saj z vključevanjem v sfero socialne ekonomije pozitivno prispeva k družbeno pozitivnim spremembam. Nizke cene samih predmetov omogočajo, da lahko nakupujejo posamezniki z manjšimi finančnimi zmožnostmi (študentje, upokojenci, brezposelni, brezdomci ipd.), slednje pa se odraža tudi v druženju posameznikov, ki sodelujejo v tem procesu netipičnega nakupovanja. Tako v praksi preizkušajo načine prevrednotenja samega potrošniškega vedenja, ki se skozi nakup v posredovalnici spremeni v družabnost in solidarnostno ravnanje. V podjetju si prizadevajo predvsem nuditi zaposlitvene možnosti posameznikom iz te stigmatizirane skupine. V ta namen omogočajo možnost usposabljanja in razvoja kompetenc brezdomnim ljudem z dejavnostjo, ki je tudi ekološko naravnana. Do danes se je v posredovalnici usposabljalo

dvanajst posameznikov, trije pa so tudi dobili zaposlitev. Sredstva za zagon dejavnosti so sprva črpali s pomočjo razpisov iz evropskih sredstev za spodbujanje socialnega podjetništva, danes pa posredovalnica deluje samostojno (Jurančič Šribar 2010; Kralji ulice 2016; Stara roba, nova roba 2016).

Posredovalnice rabljenih predmetov oziroma centri ponovne uporabe predstavljajo eno izmed socialno podjetniških dejavnosti, ki imajo v družbi povezovalni učinek, saj združujejo ljudi iz različnih družbenih skupin, ohranjajo alternativne oblike sodelovanja, blagodejno učinkujejo na okolje in prispevajo k izboljšanju medčloveškim odnosom (Center ponovne uporabe 2016).

3 Možnosti in ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Gospodarska moč v Zasavju se iz leta v leto zmanjšuje. Zaradi splošne gospodarske krize, opuščanja rudarstva, krize v energetiki, odpuščanja v podjetjih z dolgoletno tradicijo v regiji, padca konkurenčnosti in pomanjkanja finančnih sredstev za spodbujanje gospodarskega razvoja, se soočamo z izgubo človeškega kapitala in visoko stopnjo registrirane brezposelnosti, predvsem med mladimi do 30 let in starejšimi od 50 let (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014–2020 2016).

Za Zasavje pomanjkanje podjetništva predstavlja velik problem. Slednje pa predstavlja hkrati izziv in priložnost za razvoj socialnega podjetništva v regiji. Socialno podjetništvo bi lahko predstavljalo enega od odgovorov na trenutno gospodarsko in družbeno situacijo v Zasavju, saj pomaga spodbujati aktivno državljanstvo in krepi socialni kapital v lokalnem okolju. V ta namen se v Zasavju izvajajo številni projekti, ki zasledujejo cilje socialnega podjetništva, spodbujajo aktivno vključevanje posameznikov in krepijo podporno okolje. V Zasavju delujejo 4 socialna podjetja, projekt Podjetno v svet podjetništva, Podjetno Zasavje, Center ponovne uporabe v Trbovljah, na letnem nivoju pa so organizirani številni sejmi in prireditve s ciljem spodbujanja družbene zavesti, menjalni krogi, »coworking«, ipd.

Iz evidence socialnih podjetij je razvidno, da so v zasavski regiji registrirana 4 socialna podjetja, in sicer: Zavod KŠTM - Zavod za kulturo, šport, turizem in mladinsko dejavnost Trbovlje, Zveza socialnih društev in zavodov Zasavja, Zadruga VEZ, zadruga za trajnostni razvoj, z.b.o. in Društvo Šula itd., zveza društev za izobraževanje, turizem in dediščino (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologij 2016a).

Pri raziskovanju področja, priložnosti, možnosti in ovir za spodbujanje in razvoj socialnega podjetništva v Zasavju, sem se osredotočila na uradno evidenco in registrirana socialna podjetja v regiji, na organizacije, ki izkazujejo značilnosti socialnega podjetništva, vlogo občin in lokalnih profitnih podjetij. Pridobivanje podatkov je temeljilo na intervjuvanju predstavnikov treh socialnih podjetij, Zavoda RS za zaposlovanje, treh izbranih profitnih podjetij, vseh treh zasavskih občin, Regionalnega centra za razvoj Zasavje, novoustanovljene Agencije za regionalni razvoj Zasavja, poznavalca socialnega podjetništva na splošno in v Zasavju, prisotnega pa je bilo tudi precej terenskega dela. V magistrskem delu sem povzela

rezultate pogovora z izbranimi intervjuvanci, predstavila njihovo razumevanje socialnega podjetništva, možnosti in ovir za razvoj v Zasavju.

3.1 Cilji in metodologija

V svojem magistrskem delu želim ugotoviti, kje in kakšne so možnosti ter ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju ter kdo jih podpira. Glede na gospodarsko nazadovanje, pomanjkanje delovnih mest in visoko brezposelnost, je socialno podjetništvo odlična ideja na poti do iskanja in koriščenja potencialov, ki (verjamem da) jih ni malo.

Glede na problematiko zaposlovanja mladih, Evropska Komisija ugotavlja, da lahko socialno podjetništvo odigra pomembno vlogo pri vključevanju mladih na trg dela (Pavlin 2013). Verjamem, da bi slednje zagotovo pripomoglo k dodani vrednosti in boljši prepoznavnosti regije.

Moje temeljno raziskovalno vprašanje bo, kakšne so možnosti ter kje se pojavljajo ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju.

Pred preučevanjem področja sem oblikovala še naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšno je ekonomsko in socialno stanje zasavske regije?
- Kakšna je demografska struktura in struktura brezposelnosti v zasavski regiji?
- Kje in kakšne so možnosti za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
- Kakšno je stanje na področju socialnega podjetništva v regiji?
- Kakšna je vloga občin pri zagotavljanju možnosti za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
- Kakšna je vloga Regionalnega centra za razvoj Zasavje in novoustanovljene Razvojne agencije Zasavje pri zagotavljanju možnosti za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
- Kakšna je vloga lokalnih profitnih podjetij pri zagotavljanju možnosti za razvoj socialnega podjetništva v Sloveniji?
- Kakšne so ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

Poleg analize posameznih dokumentov, bom kot temeljno metodo preučevanja uporabila intervju, pri čemer analiza intervjujev predstavlja osnovo za empirični del. Intervjuvala bom trinajst oseb, ki se ukvarjajo s socialnim podjetništvom, podpirajo njegov razvoj v Zasavju in ne nazadnje omogočajo možnosti za njegov razvoj. Glede na obravnavano področje moj vzorec oseb za intervjuje predstavlja:

- Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju,
- Predstavnica Zavoda RS za zaposlovanje (območna enota Trbovlje),
- Predstavniki Regionalnega centra za razvoj Zasavje (RCR),
- Predstavniki Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA)
- Predstavniki izbranih socialnih podjetij oziroma nosilci socialno podjetniških projektov v Zasavju,
- Predstavniki vseh treh zasavskih občin,
- Predstavniki izbranih lokalnih profitnih podjetij iz Trbovelj, Hrastnika in Zagorja ob Savi.

3.2 Predstavitev zasavske regije

V slovenskem prostoru velja Zasavje za eno najmanjših regij, z neugodno demografsko podobo, visoko stopnjo registrirane brezposelnosti in onesnaženim okoljem. Stoletja nazaj se je v regiji začela razvijati težka industrija (rudarstvo in kovinska industrija), ki je regijo preoblikovala v takrat pomembno industrijsko središče na slovenskem. Premogovniški dejavnosti so sledile steklarska, apnarska, cementna in papirna industrija, termoelektrarna, žage in drugi proizvodni programi. Kasneje je sledil še razvoj gradbeništva, tekstilne in pahištvene industrije, trgovin in storitvenega sektorja. Podoba nekdanje uspešne gospodarske regije je v zadnjih dvajsetih letih počasi zbledela. Opuščanje klasične industrije, rudarstva, zaton tekstilne panoge in pretresi v energetiki so povzročili zapiranje večjih gospodarskih družb in množično ukinjanje delovnih mest (Ajpes 2016a; Rozina 2014).

Zasavje sestavljajo Trbovlje, Zagorje ob Savi in Hrastnik – tri občine z enakim skupnim imenovalcem, ki se imenuje rudarstvo in težka industrija. Kljub svoji majhnosti je regija pravi

prostor priložnosti. Danes se Zasavje iz nekdanje rudarske regije preobraža v prostor, ki bo kos današnjim potrebam v družbi. Tu delujejo še nekatera stara podjetja s tradicijo, ki so naredila preboj na tuje trge in danes v Zasavju pišejo uspešno zgodbo. Poleg njih pa nastajajo nova in mlada podjetja, osnovana na inovativnih idejah in mladi moči. Znano je, da bo proces spreminjanja gospodarstva regije dolgotrajen, saj bo preobrazba trajala nekaj desetletij. Zgodovinsko ozadje, naravne in geografske značilnosti so ustvarile pogoje za tradicionalno usmerjenost regije v industrijo (Podjetno Zasavje 2016; Regionalni razvojni program Zasavja 2007–2013 2016;).

Tabela 3.1 predstavlja SWOT analizo razvojnih potencialov, ključnih ovir in prednosti zasavske regije.

Tabela 3.1: SWOT analiza Zasavja

PREDNOSTI	SLABOSTI
- Geografska lega je ugodna (bližina večjih mest), - Vzpostavljeno je podporno okolje za razvoj podjetništva, - Regija ima kadrovskega potencial (delež visoko izobraženih mladih je visok, veliko število strokovnjakov s področja tradicionalnih dejavnosti), - Razvejan sistem srednješolskega in poklicnega izobraževanja (tehnični, naravoslovni, družboslovni poklici in splošno srednješolsko izobraževanje), - Regija je bogata z naravnimi viri (velik delež podeželja, pokritost z gozdovi in vodnimi viri), - Bližina železnice (pokritost v vseh treh občinah) in dobra pokritost regije z javnim prometom, - Energetska infrastruktura omogoča možnost plinifikacije (relativno dobra pokritost v Zagorju ob Savi), - Relativna bližina avtoceste (Trojane, Prebold), - Nizke cene nepremičnin, - Zelo dobro razvita socialna, zdravstvena in kulturna infrastruktura (domovi, šole, knjižnice, zdravstveni domovi ipd.).	- Val izseljevanja prebivalstva, - Številne dnevne migracije, - Tradicionalna mentaliteta ljudi in nepripravljenost na spremembe, - Starostna struktura prebivalstva je visoka, - Izobrazbena struktura je zaskrbljujoča (nevarnost, da se mladi izobraženi pridružijo izselitvenemu valu), - Nesoglasja občin vezano na razvojne prioritete regije (podjetništvo, energetika, ekologija, kmetijstvo), - Kakovost zraka in onesnaženost, - Večje število degradiranih površin in opuščeni objekti ter posledično neizkoriščenost le teh, - Pomanjkanje ustreznih in bolje plačanih delovnih mest (predvsem za višje izobražene), - Visoka stopnja brezposelnosti, - Slabe cestne povezave proti Posavju, - Premajhno število novonastalih podjetij, predvsem pa počasen razvoj le-teh zaradi težav s financiranjem, - Neustrezna turistična infrastruktura, pomanjkanje kakovostnih prenočišč in restavracij (še posebej za poslovne partnerje).

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- Prestrukturiranje regije, - Pospeševanje razvoja gospodarstva, podjetništva, inovacij in ustvarjanja novih delovnih mest, - Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, - Spodbujanje razvoja kreativnih industrij in »Coworkinga«, - Izkoriščenje naravnih danosti kot obnovljivega vira energije, - Vlaganje v znanje ljudi (predvsem brezposelnih z omejenimi znanji na eno dejavnost) in krepitev kompetenc, - Spodbujanje podjetij k vlaganju v tehnološki razvoj, - Sanacija degradiranih površin ter privabljanje investitorjev, obnovitev zapuščenih prostorov in oddaja v najem mladim podjetnikom, - Razvoj podeželja s ciljem spodbujanja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, - Razvoj turizma (npr. rudarski muzej in kolonija, industrijska dediščina, športni in kmečki turizem), - Možnost črpanja nepovratnih sredstev iz razpisov Evropske Unije.	- Opuščanje tradicionalnih oblik in klasične industrije (rudarstvo, propad energetike, propad posameznih večjih gospodarskih družb), - Na razvoj ključnih aktivnosti v regiji velikokrat odločajo posamezniki in institucije izven regije, - Omejitve pri črpanju sredstev iz javnih razpisov (toga razpisna dokumentacija), - Nezanimanje tujih vlagateljev za investiranje v regiji, - »Beg možganov« zaradi pogostega izseljevanja in dnevnih migracij v večja mestna središča, - Večja izpostavljenost tveganju za zdravstvene težave zaradi slabe kakovosti zraka, - Regija ni prepoznavna po dobrih zgodbah, ampak jo v ozadju vedno spremlja nekakšen slab prizvok, - Nerazumevanje potenciala kulturne in industrijske dediščine, - Izguba tradicionalnih znanj in veščin.

Vir: Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 (2016).

S pomočjo SWOT analize Zasavja sem ugotovila, da ima regija določen kadroviski potencial, ki še vedno ostaja neizkoriščen. Bližina večjih mest, železniška infrastruktura in relativna bližina avtocestnega križa pozitivno prispevajo k pospeševanju podjetništva v regiji. Kljub dobro razvitemu izobraževalnemu sistemu, zdravstveni infrastrukturi in razvejanemu storitvenemu sektorju, na razvoj regije negativno vpliva predvsem izseljevanje in dnevne migracije prebivalstva. Pokritost z naravnimi viri je izredno visoka, vendar pa na drugi strani beležimo veliko število degradiranih in opuščenih površin. K slabi podobi regije vsekakor prispeva tudi visoka stopnja brezposelnosti, slaba kakovost zraka in onesnaženost okolja. Priložnosti regije, ki izhajajo iz SWOT analize se nanašajo na proces kadroviskega prestrukturiranja, spodbujanje pospeševanja razvoja podjetništva, tehnološkega razvoja podjetij in inovacij, s strani občin preko javnih razpisov. Aktivnosti, ki potekajo s ciljem postopne sanacije degradiranih površin, razvoja podeželja in turistične infrastrukture, lahko predstavljajo priložnost za nove investitorje. Razvoj regije zavirajo predsodki iz zunanje okolice, saj je Zasavje še prepoznano kot regija, ki je v svojem razvoju zaostala za drugimi. Opuščanje tradicionalnih in klasičnih oblik industrije, večja izpostavljenost tveganju za zdravstvene težave, posledično vpliva na izseljevanje v večja središča in »Beg možganov« iz regije.

3.2.1 Gospodarstvo

Zadnjih 15 let je Zasavje zaznamovalo propad velikih sistemov (Mehanika d.d., IPOZ d.o.o., STT, Strojna tovarna Trbovlje, Peko, Tovarna obutve d.d., RTH, Rudnik Trbovlje - Hrastnik d.o.o. ipd.) (Regionalni razvojni program Zasavja 2007–2013 2016). Razloge za nazadovanje na gospodarskem področju v regiji je moč iskati v obstoječi strukturi prevladujočih gospodarskih dejavnosti (rudarstvo, energetika, industrija gradbenega materiala), prenehanja poslovanja številnih nekdanj uspešnih in velikih gospodarskih družb, zapiranja proizvodnih obratov, premajhnega števila novih podjetij in še neuspešnega poslovanja le-teh. Danes je Zasavje v fazi prestrukturiranja, saj obstoječa industrija izgublja svojo moč, na površje pa prihajajo nova, mlada in inovativna podjetja, ki se na trgu še niso uveljavila, povečuje se število neprofitnih organizacij, vsi skupaj pa prispevajo k ustvarjanju novih delovnih mest in

drugačnih / alternativnih oblik zaposlovanja oziroma spodbujanja prebivalstva k delovni aktivnosti (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Nadalje se v regiji povečuje število kmetijskih gospodarstev, krepi se gozdarska dejavnost in število dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, posledično pa narašča tudi število samozaposlenih kmetov. Še vedno pa v regiji ostaja veliko število neizkoriščenih dejavnosti – npr. turizem, katerega je cilj v naslednjih letih spodbuditi, turistične potenciale regije pa umestiti na turistični zemljevid Slovenije (Podjetno Zasavje 2016).

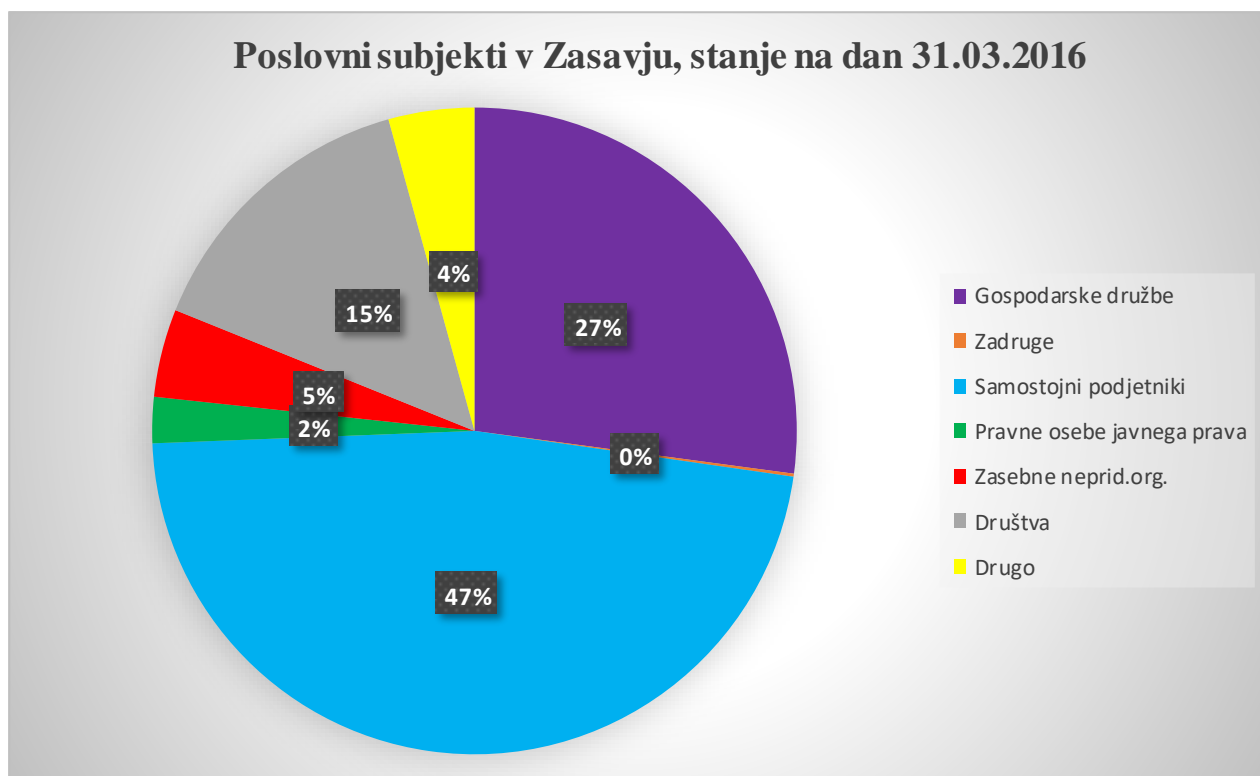
Okrnjeno gospodarstvo v regiji posledično vpliva na visoko stopnjo registrirane brezposelnosti, ki se giblje okoli 15%, vendar na območni enoti Zavoda RS za zaposlovanje v Trbovljah v primerjavi s preteklim letom kljub temu beležijo rahlo znižanje stopnje registrirane brezposelnosti (Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje 2016.) Po besedah Direktorice območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje bi bil razlog lahko v spodbujanju vključevanja brezposelnih v programe aktivnih politik zaposlovanja, katerih cilj je vključevanje ranljivih skupin in dolgotrajno brezposelnih na trg dela. Za leto 2016 so bila s strani Zavoda RS za zaposlovanje razpisana tri javna povabila za vključitev brezposelnih v program javnih del. Skupaj je bilo namenjenih več kot 2 mio EUR, pri čemer bi še posebej izpostavila 1 javno povabilo, kjer je bilo posebej namenjenih 43.000 EUR za spodbujanje vključevanja brezposelnih na področja delovanja socialnih podjetij v Zasavju. Poleg javnih del Zavod RS za zaposlovanje razpisuje tudi druge spodbude za delodajalce s ciljem vključevanja ranjivejših skupin, kot npr. starejši od 50 let, prvi iskalci zaposlitve, invalidi, neizobraženi in dolgotrajno brezposelni, pri čemer na območni enoti regije ocenjujejo, da so tako pri črpanju finančnih sredstev kot pri dodeljevanju le-teh zelo uspešni, saj porabijo vsa razpisana finančna sredstva. V ospredju je sodelovanje z malimi delodajalci, ki jih je v Zasavju zelo veliko, vendar so na Zavodu RS za zaposlovanje kritični do gospodarskega in socialnega stanja. Kljub številnim novoustanovljenim podjetjem ocenjujejo, da jih je glede na obstoječo strukturo brezposelnih absolutno premalo, in da Zasavje v prvi vrsti potrebuje t.i. »hrbtenična« profitna podjetja (Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje 2016).

Kljub slabemu gospodarskemu stanju v regiji, podatki, ki izhajajo iz javnih letnih poročil, ki jih na Agencijo RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES) posredujejo gospodarske družbe in podjetniki, kažejo na to, da se poslovno stanje v Zasavju zadnje leto vendarle

izboljšuje. Po nekajletnem obdobju negativnega poslovanja so zasavske družbe lansko leto pozitivno zaključile poslovno leto z neto čistim dobičkom, družbe in podjetniki, ki pa že leta pozitivno poslujejo, pa so v primerjavi z zadnjimi petimi leti dosegli še boljši poslovni rezultat. V primerjavi z zadnjimi petimi leti danes beležimo porast števila novoustanovljenih družb, zmanjšuje se število začetih stečajnih postopkov in prisilnih poravnav družb, povečuje se število hitro rastočih podjetij in investicij v osnovna sredstva, povečuje se število ustvarjenih prihodkov, povečala se je neto dodana vrednost zasavskih družb, kot tudi na zaposlenega (Ajpes 2016a).

Poslovni subjekti v Zasavju predstavljajo na nivoju Slovenije zgolj 2% celotnega gospodarstva, pri čemer prevladuje število samostojnih podjetnikov (skoraj polovica). Tretjino gospodarstva v Zasavju predstavljajo gospodarske službe, katerim sledi javni sektor (javne ustanove in zavodi) in zasebni neprofitni sektor (društva, zadruga, socialna podjetja ipd.). Na izboljšanje rezultatov gospodarstva v zasavski regiji je vplivalo uspešno poslovanje družb s področja predelovalnih, informacijskih in komunikacijskih dejavnosti. Kljub temu, da se stanje na področju gospodarstva izboljšuje, se slednje še ne odraža na ustvarjanju novih delovnih mest, kar bi posledično tudi prispevalo k zmanjševanju brezposelnosti (Ajpes 2016a; Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016). Razmerje poslovnih subjektov v zasavski regiji na dan 31.03.2016 prikazuje Slika 3.1.

Slika 3.1: Poslovni subjekti v Zasavju, stanje na dan 31.03.2016

Vir: Ajpes (2016b); Ajpes (2016c).

3.2.2 Demografska podoba

V slovenskem prostoru velja Zasavje za regijo z najmanj prebivalci, prav tako pa nas zaznamuje negativni trend. Zasavje je namreč regija, kjer število prebivalstva najhitreje nazaduje, zaposlitvene možnosti pa so v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami najslabše. Upadanje prebivalstva je posledica staranja in izseljevanja prebivalstva iz regije. Prav tako umeščena regije med dve večji središči – Celje in Ljubljano posledično vpliva na trend rastočega izseljevanja v zadnjih letih. Nedvomno ni potrebno posebej izpostaviti slabšega gospodarskega in socialnega stanja v regiji, ki se kaže v visoki stopnji registrirane brezposelnosti. Zaradi tradicionalne kulture, toge mentalitete ter prepričanj, da v Zasavju

zaposlitvenih možnosti ni, se številni odločajo za iskanje službe v drugih okoljih, kjer vidijo več priložnosti (Regionalni razvojni program Zasavja 2007–2013 2016).

Na slabšo podobo regije vpliva tudi visoka stopnja starejšega prebivalstva, zmanjšano število delovno aktivnega prebivalstva in slabša izobrazbena struktura. Več kot 30% prebivalcev ima namreč nedokončano ali zaključeno osnovnošolsko izobraževanje. Prav tako se v Zasavju soočamo z maso brezposelnih, ki so dolga leta delovali v večjih sistemih v javni lasti na področju energetike in rudarstva, v katerih pa razvoj kadrov ni bila nikoli prioriteta. Danes, ko so se ti presežni delavci znašli v bazenu brezposelnih, s svojim ozkim naborom znanja in pomanjkanjem strokovnih kompetenc nimajo možnosti parirati obstoječim potrebam na trgu dela (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016). Na drugi strani se sicer izjemno hitro povečuje tudi število visoko izobraženih mladih, za katere pa žal na tej točki obstaja precej veliko tveganje, da se bo glavnina le teh pridružila izselitvenemu valu iz regije (Rozina 2014).

3.2.3 Okolje in infrastruktura

Zasavje uvrščamo med področja, ki so v Sloveniji najbolj onesnažena in kjer je ogroženost prebivalstva za zdravstvene težave večja. Stanje se počasi izboljšuje na račun številnih čistilnih naprav, danes pa se v lokalnih okoljih večji pomen pripisuje naložbam v varstvo okolja – upravljanje z odpadnimi vodami, izboljšanje kakovosti zraka in ravnanje z odpadki. Z vidika prometa je regija zelo prehodna, vendar jo zaradi slabe prometne infrastrukture in posledično dostopnosti uvrščamo med regije s slabše razvitim prometnim omrežjem. Dostop do avtoceste pri Trojanah in Latkovi vasi pri Preboldu sicer pozitivno prispeva k izboljšanju mobilnosti, vendar povezava zaradi prevelike dnevne migracije prebivalcev, ne zadošča. Slednje vpliva tudi na zmanjšanje konkurenčnosti regije in manjše možnosti za zanimanje s strani potencialnih vlagateljev. Vsa tri večja mesta v regiji skupaj predstavljajo somestje, ki prebivalstvu zagotavlja vso potrebno oskrbo – na izobraževalnem, socialnem, zdravstvenem, kulturnem in gospodarskem področju (Rozina 2014; Podjetno Zasavje 2016).

3.2.4 Kakovost življenja

V Zasavju primanjkuje ponudbe družbenih dogodkov, ni pestrosti in stalnega dogajanja na družabnem področju, predvsem pa ni fokusa na posamezne ciljne skupine. Na drugi strani je kulturna dejavnost pogosta in kakovostna. Poleg javnih ustanov, ki se profesionalno ukvarjajo s ponudbo na kulturnem področju, delujejo še številna društva, interesna združenja in ljubiteljske skupine posameznikov. V pridobivanje novih prostorov in posodabljanje obstoječih se izvajajo številne investicije, v vseh treh občinah pa so se uveljavili tudi trije mladinski centri, ki skrbijo za povezovanje vseh generacij z organizacijo številnih tematskih delavnic, predavanj in prireditev (Podjetno Zasavje 2016; Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

3.3 Priložnosti za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Družbeni in okoljski problemi v regiji predstavljajo izziv in hkrati priložnost za razvoj socialnega podjetništva. Na podlagi pridobljenih informacij s strani sogovornikov ocenjujem, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva na področju ponovne uporabe, razvoja turizma s poudarkom na industrijski dediščini, medgeneracijskega sodelovanja, novo medijske industrije in kreative, lokalne samooskrbe (izkoristek gozdov, obdelovalnih površin) ipd.. Dobro utečen in razvejan sistem javnih del predstavlja priložnost za odpiranje delovnih mest, hkrati pa je lahko motivacija za zaposlovanje v socialnih podjetjih (Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje 2016; Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016).

Na Uradu za delo Trbovlje ocenjujejo, da bi se lahko glede na strukturo brezposelnih v Zasavju na področju delovanja socialnih podjetij vključilo zelo veliko število iskalcev zaposlitve, predvsem žensk in starejših. Nadalje imamo med registriranimi brezposelnimi tudi veliko število rudarjev, ki predstavljajo izredno specifičen kader in ta trenutek veljajo za eno najbolj nezaposljivih skupin v Zasavju. Projekti, vezani na sanacijo degradiranih površin v regiji tako predstavljajo eno izmed priložnosti za kadrovske prestrukturiranje te populacije.

Nadalje veliko število praznih in zapuščenih prostorov v Zasavju kot del propadlih tovarn omogoča priložnost za mlade ustvarjalce, hkrati pa apelira na občine v regiji, da to prepoznajo kot potencial za zasledovanje družbeno odgovornih ciljev (Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje 2016).

3.3.1 Podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Po besedah sogovornika je za zagotavljanje možnosti in spodbujanje razvoja socialnega podjetništva v regiji ključnega pomena učinkovita vzpostavitev in delovanje podpornega okolja. Slednje v Zasavju zagotavljajo mehanizmi podpornega okolja na regionalni ravni in sicer posamezne občine, oziroma lokalna skupnost z dodeljevanjem nepovratnih finančnih spodbud, Regionalni center za razvoj Zasavje s številnimi projekti na področju spodbujanja podjetništva, turizma in razvoja podeželja, posamezna profitna lokalna podjetja, ki zasledujejo družbeno odgovorne cilje, posamezna društva, interesne skupine, združenja, organizacije in posamezniki, ki se ukvarjajo z realizacijo in zasledovanjem socialno podjetniških idej in aktivnosti. Poleg njih kot del podpornega okolja prištevamo tudi točke VEM v vseh treh občinah, območne enote Obrtno – podjetniške zbornice in Gospodarske zveze Slovenije, Mladinske centre, Sklad dela Zasavje, portal Podjetno Zasavje ipd. (Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016).

Pomemben člen podpornega okolja v Zasavju predstavlja tudi Katapult d.o.o., zasebni zavod ustanovljen s pomočjo podjetja Dewesoft d.o.o., v sklopu katerega podjetnike pripeljejo do stopnje, ko pričnejo ustvarjati dobiček. Sistem Katapult predstavlja podporno okolje v Zasavju, ki poskuša omogočiti podjetjem čim hitrejši in enostavnejši dostop do vseh podpornih storitev za izvajanje svoje dejavnosti (npr. najem prostorov v inkubatorju, nabava materiala, trženje in marketing, računovodske storitve, postavitve proizvodnje, iskanje in pomoč pri prijavi na razpise, pomoč pri iskanju investitorjev ipd.), prav tako pa želi s tehnikami usposabljanja izboljšati kompetence podjetnikov in prispevati k uspešnemu reševanju tekočih problemov pri poslovanju podjetja (Katapult 2016).

Nadalje bi izpostavila tudi podporno okolje ZLHT – regionalni center NVO, ki je bilo ustanovljeno konec leta 2015 in predstavlja podporno okolje za vse neprofitne organizacije v

občinah Zagorje, Litija, Hrastnik in Trbovlje. Namen delovanja je povezovanje in podpora za nov zagon nevladnemu sektorju v Zasavju, saj je le-ta še vedno premalo prepoznaven, hkrati pa to predstavlja velik neizkoriščen potencial za razvoj. Za neprofitne organizacije z močno vizijo, ki v lokalni skupnosti vplivajo in oblikujejo življenje v njih, je njihova organizacijska usposobljenost, finančna samozadostnost in zmožnost povezovanja zelo pomembna. Takšne organizacije lahko namreč uspešno prispevajo k pripravi, oblikovanju in izvajanju javnih politik ter vzpostavljajo partnerstvo neprofitnega sektorja z ostalimi. Cilj ZLHT – regionalni center NVO je, da nevladni sektor v Zasavju postane enakovreden partner oziroma so-kreator v razvoju lokalne skupnosti, skupaj z javnim sektorjem na eni strani in profitnim sektorjem na drugi strani. Asortiman njihovih storitev predstavljajo brezplačna svetovanja, organizacija izobraževanj in usposabljanj, pomoč občinam pri oblikovanju javnih politik, oblikovanju in prijavljanju na javne razpise ipd. Nedvomno bo k podpornemu okolju prinesla nekaj novega tudi Regionalna razvojna agencija Zasavje, ki je ta trenutek v fazi ustanovitve in postavljanja strategije ter podjetniških usmeritev za izboljšanje gospodarstva in zmanjšanja brezposelnosti v regiji (Srčno Trbovlje 2016).

3.3.2 Regionalni razvojni program zasavske regije

Razvojni Svet zasavske regije je oktobra 2015 sprejel in potrdil regionalni razvojni program za Zasavje do leta 2020. Z omenjenim dokumentom so bile začrtane smernice razvoja gospodarstva v regiji, razvojni cilji in viri za njihovo uresničevanje. V njem so zapisani nekateri že izvedeni projekti, predvsem pa so do leta 2020 predvideni novi. V osnovi temelji na priporočilih, strukturnih in vsebinskih temeljih uredbe (spodbujanje podjetništva in ustvarjanje novih delovnih mest, izboljšanje prometne infrastrukture in okoljske učinkovitosti), ki se nanaša na pomen regionalnih razvojnih programov. Dokument vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredeljuje glavne prednosti regije in na drugi strani ključne ovire, opisuje vizijo razvoja Zasavja, cilje, prioritete, ukrepe in oceno finančne vrednosti. Pri pripravi programa so sodelovali predstavniki vseh treh zasavskih občin, lokalnih gospodarskih družb in neprofitnih organizacij. V osnovi se osredotoča na 5 usmeritvenih področij, in sicer:

- Spodbujanje razvoja gospodarstva, podjetništva in ustvarjanja novih delovnih mest,
- Investicije v prostor, zdravje, okolje in infrastruktura,
- Razvoj človeškega kapitala,
- Razvoj trajnostnega turizma in,
- Razvoj zasavskega podeželja (Zasavc 2016).

V gospodarstvo oziroma spodbujanje njegovega razvoja in podjetništva naj bi do leta 2020 namenili največ finančnih virov (cca 500 mio EUR). Nova delovna mesta bi nastala kot posledica resursov in delovanja centra Novi materiali, centra kreativnih industrij in v povezavi s socialno podjetniškimi projekti, urejanja prostorov v propadajočih prostorih propadlih podjetij, zagonom t.i. pametne tovarne Steklarne Hrastnik za proizvodnjo specialnega embalažnega stekla, pospeševanju podjetništva z javnimi razpisi, podpiranjem in sofinanciranjem programov v okviru javnih del, s socialnimi in energetskimi investicijami, sanacijo degradiranih rudniških površin ipd (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Program izhaja iz dejstva, da je za uspešno doseganje razvojnih ciljev pomembno tudi učinkovito in kakovostno okolje. Je pogoj za izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev regije in vzvod za zadržanje mladih in izobraženih v regiji. Ukrepi na področjih razvoja infrastrukture, učinkovite rabe energije, spodbujanje obnovljivih virov energije, ravnanja z odpadki, sanacijo stavb, ipd. bodo pozitivno pripevali tudi k zdravju prebivalcev v regiji, zato bo za uresničevanje ukrepov na tem področju namenjenih cca 175 mio EUR (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Ukrepi na področju spodbujanja ustvarjanja novih delovnih mest, spodbujanja ustanavljanja novih podjetij in samozaposlovanja, spodbujanja delovanja neprofitnih organizacij bi pripevali k zmanjševanju registrirane stopnje brezposelnosti, vključevanju mladih v nove modele usposabljanja in večji delež prihodkov neprofitnih organizacij v strukturi bruto domačega proizvoda na ravni regije. Slednje bomo počasi dosegli z ustanovitvijo regijskega kreativnega grozda, povezovanje neprofitnih organizacij v okviru Mreže nevladnih organizacij Zasavja (MREST), z oblikami aktivnih oblik zaposlovanja, karierno platformo za zaposlene, projektom Podjetno v svet podjetništva, projektnim učenjem za mlade, regijsko

študijsko shemo ter drugimi projekti, ki se izvajajo s ciljem pomoči različnim ranljivim skupinam na trgu dela. Za uresničevanje navedenih ukrepov je namenjenih cca 40 mio EUR (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Regionalni razvojni program za Zasavje se v svoji vsebini osredotoča tudi na spodbujanje razvoja trajnostnega turizma, saj je regija na splošno slabo pokrita s številom kakovostnih prenočišč, število samih nastanitvenih objektov je majhno, posledično pa tudi število ležišč. Glavnina le teh se še vedno nahaja v planinskih domovih. Z ukrepi na tem področju se želi spodbuditi razvoj zasavske turistične destinacije, izboljšanje prepoznavnosti regije in izboljšanje turistične ponudbe. V ta namen že poteka projekt Natura 2000, ki v ospredje postavlja turistične znamenitosti Zasavja, glavni cilj pa je spodbuditev le-tega kljub prepričanju, da ta dejavnost v regiji v prihodnjih letih ne bo imela večjega pomena. Z ukrepi, omejenimi na cca 25 mio EUR bi spodbudili investicije v turistično infrastrukturo, promocijo naravnih in kulturnih znamenitosti, industrijsko dediščino in trženjem pod blagovno znamko »V 3 krasne« (Rozina 2009; Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Tudi razvoj podeželja je eden od usmeritvenih področij v okviru Regionalnega razvojnega programa za Zasavje, s ciljem spodbujanja trajne samooskrbe z lokalno predelavo hrane, povezovanjem lokalnih predelovalcev hrane v skupni trg, spodbudami za mlade prevzemnike kmetij in podjetništva v kmetijski dejavnosti. Ker v hribovitih predelih Zasavja živi velik delež prebivalstva, razvoj teh predelov pa je bil zaradi industrializacije zanemarjen, se za izvajanje ukrepov na tem področju namenja cca 8 mio EUR (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Do danes vsi ti cilji in predvideni ukrepi v praksi niso prinesli predvidenih pozitivnih učinkov. Razloge za nedoseganje zastavljenih ciljev je mogoče iskati v pomanjkanju interesa s strani vseh treh občin, omejenosti z vidika finančnih virov in politične volje.

3.3.3 Regionalni center (RCR) in Regionalna agencija za razvoj Zasavje (RRA)

Regionalni center za razvoj Zasavje (v nadaljevanju RCR) je zasebna nepridobitna gospodarska družba, katere namen je razvoj zasavske regije na vseh ravneh – gospodarstvo in regionalni razvoj, razvoj človeških virov kot pomembnejšega razvojnega potenciala, infrastrukture, izboljšanje kakovosti življenja, varstvo okolja ipd. Do leta 2016 je bil edini razvojni center na regionalni ravni, katerega cilj je soustvarjanje odprtega, modernega in za prebivalce Zasavja, prijetnega okolja. Je soustvarjalec strateškega dokumenta Regionalni razvojni program zasavske regije za naslednje sedem letno obdobje, v katerem so se na ravni vseh treh zasavskih občin uskladili razvojni cilji regije in viri za njihovo uresničevanje (RCR Regionalni center za razvoj 2016).

Po besedah predstavnika Regionalnega centra za razvoj Zasavje je ena od pomembnejših usmeritev regionalnega centra spodbujanje podjetništva v regiji, tudi socialnega podjetništva, vendar v praksi žal ni tako. Za spodbujanje razvoja oblik podjetništva je center uveljavil naslednje mehanizme – finančne spodbude za podjetnike, ki dolgoročno prinašajo ugodnejše pridobivanje posojil, Mrežni podjetniški inkubator, ki podjetnikom omogoča različne oblike svetovanja ter Regionalni tehnološki center Zasavja, ki povezuje znanost in gospodarstvo ter spodbuja in omogoča nastajanje novih znanj, tehnologij in izdelkov. Prav tako s svojimi projekti stremi k ustvarjanju novih delovnih mest, zmanjševanju brezposelnosti in odseljivanju mladih iz regije. V ta namen izvajajo štipendijske sheme in sodelujejo z lokalnimi delodajalci, v okviru Sklada dela Zasavje pa izvajajo tudi različne oblike usposabljanja in osebostnega razvoja za brezposelne v regiji. Med najbolj odmevnimi projekti spodbujanja podjetništva in ciljem ustvarjanja novih delovnih mest bi omenila Podjetno v svet podjetništva (v nadaljevanju PVSP), katerega namen je odpiranje novih delovnih mest za mlade in izvajanje podjetniškega usposabljanja mladih visoko izobraženih brezposelnih oseb, ki jih prav tako uvrščamo med ranljive skupine na trgu dela. Vsako leto se v program vključi od 10 do 15 mladih, ki želijo razviti svojo podjetniško idejo in se odpraviti na samostojno podjetniško pot. Letos poteka program s ciljem spodbujanja konkurenčnosti na območjih Občin Hrastnik, Trbovlje in Radeče že šesto leto zapovrstjo. Udeležencem omogoča zaposlitev za določen čas štirih mesecev, v tem času pa imajo priložnost razviti svojo

podjetniško idejo in se ob strokovnem vodstvu usposobiti za realizacijo ideje (Predstavnik Regionalnega centra za razvoj Zasavje (RCR)).

V letu 2016 je bila s strani vseh treh zasavskih občin ustanovljena nova Regionalna razvojna agencija (v nadaljevanju RRA), ki bo postopoma prevzela opravljanje obstoječih nalog RCR. Po besedah predstavnika Predstavnik Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA) je ključna razlika, ki jo prinaša ta, da je agencija v 100% javni lasti. Delovala bo namreč kot javni zavod, cilj njenega delovanja pa je javno dobro. RRA je trenutno v fazi sprejemanja statuta, priprave internih aktov in urejanja zahtevane administracije za delovanje agencije. Postopoma bo v tekočem letu prevzela opravljanje splošnih razvojnih nalog na regionalni ravni v javnem interesu. Ravno delovanje v javnem interesu je tisto, ki bo RRA v primerjavi z RCR naredilo učinkovitejšo, saj ne bo zasledovala zasebnega interesa po dobičkonosnosti, kot je to do sedaj delal RCR. RRA bo skladno s odlokom o ustanovitvi opravljala naslednje naloge:

- Spodbujanje skladnega regionalnega razvoja, ki se opravlja v javnem interesu;
- Izvajanje regijskih finančnih shem, kadrovskih shem in prenos znanja ter dobrih praks na ravni regije;
- Priprava, usklajevanje, dopolnjevanje, izvajanje aktivnosti v okviru regionalnega razvojnega programa in regijskih projektov v regiji;
- Izvajanje postopkov javnih razpisov in javnih naročil s ciljem krepitev javno – zasebnega partnerstva v Zasavju;
- Sodelovanje in podpora lokalni skupnosti na področju spodbujanja podjetništva, razvoja človeških virov, izboljšanje infrastrukture, varstva okolja, razvoja podeželja, krepitev turizma ipd.;
- Trženje storitev, ponudbe oziroma izvajanje promocije lokalnih podjetij in interesnih skupin v regiji (Predstavnik Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA)).

Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva v Zasavju sicer ne bo predstavljalo eno izmed prioritet novoustanovljene RRA, kljub temu pa razvoj le-tega pozdravljajo. Prav tako lahko po besedah sogovornika zapišemo, da je že v sami fazi ustanovitve RRA pokazala, da podpira razvoj socialnega podjetništva v Zasavju, saj se je v sodelovanju z Zavodom KŠTM dogovorila za prenovo obstoječega starega pohištva v trenutnih prostorih, kjer se nahaja sedež agencije (Predstavnik Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA)).

3.3.4 Podpora občin in lokalne skupnosti

Po besedah poznavalca socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016 lahko povzamem, da so občine odgovorne, da na nivoju lokalne skupnosti skrbijo za načrtovanje in izvajanje politik spodbujanja socialnega podjetništva na način, da poskušajo zagotoviti finančna sredstva oziroma druge spodbude. Pomembno lahko pripevajo k ozaveščenju prebivalcev lokalne skupnosti in same prepoznavnosti socialnega podjetništva. Odnos občin do socialnega podjetništva je zelo pomemben, če je le-ta pozitiven, saj lahko pripeva k ustreznemu reševanju lokalnih problemov ter nudi rešitve (npr. sofinanciranje javnih del, podpora projektom, omogočanje brezplačnega najema prostorov, sponzorstvo, zagotavljanje nepovratnih sredstev, promocija ipd.) za spodbujanje njegovega razvoja. Slednje se nenazadnje odraža tudi v odpiranju odprtju kakšnega novega delovnega mesta (Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016).

Ko govorimo o gospodarskem stanju Zasavja se predstavniki vseh treh zasavskih občin strinjajo, da klasična industrija v regiji umira, stopnja registrirane brezposelnosti pa se povečuje. Na drugi strani pa na površje zaradi hitrega tehnološkega razvoja prihajajo nove možnosti in priložnosti za podjetništvo. Občine kot podaljšana roka države ne morejo ustvariti delovnih mest v regiji, lahko pa k temu prispevajo, tako da ustvarjajo boljše pogoje za lokalne podjetnike. Cilj občin v lokalnem okolju je torej ustvarjanje pozitivnih pogojev in spodbujanje podjetništva, gospodarskega razvoja in odpiranja novih delovnih mest (Predstavnik Občine Hrastnik 2016; Predstavnica Občine Trbovlje 2016; Predstavnik občine Zagorje ob Savi 2016).

Na podlagi analize dokumentov, na katere sta me tekom opravljanja intervjuja opozorila predstavnika občine Trbovlje in Hrastnik, so bila v zadnjih dveh letih s ciljem spodbujanja razvoja podjetništva v občinah razpisana številna nepovratna sredstva za različne namene.

V Hrastniku so največ sredstev namenili spodbujanju razvoja podjetništva (več kot 100.000 EUR), sofinanciranju športnih programov (več kot 100.000 EUR), programov v ljubiteljski kulturi (cca 50.000 EUR), osnovnih dejavnosti združenj, neprofitnih in humanitarnih organizacij, razvoja podeželja in kmetijstva (cca 30.000 EUR), mladinskih dejavnosti (cca 40.000 EUR) ipd. (Občina Hrastnik 2016),

Tudi v Trbovljah občina namenjena precejšnji delež proračunskih sredstev spodbujanju razvoja podjetništva in gospodarstva in lokalni skupnosti. V zadnjih dveh letih so v okviru treh javnih razpisov za dodelitev spodbud za pospeševanje razvoja podjetništva in odpiranja novih delovnih mest namenili cca pol milijona EUR. Nadalje namenjajo podobno kot v občini Hrastnik tudi sredstva za spodbujanje delovanja športnih programov in ljubiteljske kulturne dejavnosti (cca 80.000 EUR), sofinanciranje invalidskih in humanitarnih organizacij (cca 30.000 EUR) (Občina Trbovlje 2016).

V Zagorju ob Savi zadnji dve leti namenjajo sredstva večinoma za izboljšanje infrastrukture v mestu, okrepitev dogajanja na družabnem in kulturnem področju, mladinski dejavnosti, sofinanciranju projektov, programov in prireditev, ki jih organizirajo društva, združenja in zavodi v občini (cca 50.000 EUR) ipd. Podobnih razpisov za spodbujanje razvoja podjetništva, kot jih imata sosednji občini ni, saj Zagorje ob Savi v primerjavi z drugima dvema ni razvrščeno med gospodarsko najbolj ogrožena področja (Predstavniki občine Zagorje ob Savi 2016).

Na podlagi opravljenih intervjujev s posameznimi predstavniki vseh treh zasavskih občin je bilo moč zaznati, da se pomena razvoja socialnega podjetništva najbolj zavedajo v Hrastniku, sledijo pa Trbovlje in Zagorje ob Savi.

V Hrastniku namreč del nepovratnih finančnih spodbud namenjajo neposredno za ustanavljanje in delovanje socialnih podjetij. V Hrastniku poleg finančnih spodbud svojo podporo izražajo tudi z oglaševanjem praznih oziroma neizkoriščenih prostorov in površin ter nudijo potrebno svetovanje in informacije za podjetnike, ki se odločajo za črpanje nepovratnih sredstev (Predstavniki Občine Hrastnik 2016).

Tudi v Trbovljah podpirajo socialno podjetniške projekte, sami pa so nedavno tudi aktivno vključili v enega izmed njih – projekt Mehanika. Občina Trbovlje je z brezplačnim najemom zapuščenih prostorov nekdanje Mehanike, d.d. omogočila ureditev delavnice in poslovnih prostorov Ropotarnici – centru za ponovno uporabo pohištva in druge opreme za dom, ki deluje pod okriljem socialnega podjetja Zavoda KŠTM. Na občini Trbovlje bodo za obnovo tovarniškega kompleksa v naslednjem obdobju namenili 30.000 EUR, s člani socialnega podjetja pa so dosegli kompromis, da občina prevzame financiranje zahtevnejših obnovitvenih del, kot so sanacija električnega omrežja, medtem, ko bodo člani in prostovoljci poskrbeli za čiščenje, beljenje ipd. Namen projekta je vzpostaviti življenje v zapuščenih prostorih nekdanje uspešne trboveljske tovarne, zato je občina Trbovlje mladim podjetnikom pristopila nasproti z brezplačnim najemom prostorov. Takšen primer je bil sicer bolj izjema kot pravilo, saj občina običajno podjetnikom omogoča zgolj subvencioniranje najemnin. Poleg sanacije propadajočih stavb, si občina prizadeva tudi k sanaciji degradiranih površin, zato so na občini Trbovlje pristopili k projektu Ojstro, katerega cilj je sanacija degradiranih površin na območju Trbovlje – Hrastnik. Poleg Zavoda KŠTM v Trbovljah občina sodeluje tudi s socialnim podjetjem KNOF, Zavod za kreativni razvoj iz Sevnice, kateri v Trbovljah vodi trgovino Stara šola z oblačili, igračkami in drobnimi predmeti za dom. Pomagali so pri odprtju prodajalne, ta trenutek pa poskušajo skupaj s socialnimi podjetniki poiskati ustrezno rešitev za logistične težave in prostorsko stisko v trgovini (Predstavnica Občine Trbovlje 2016).

V Zagorju ob Savi sodelovanja s socialnimi podjetji niso posebej izpostavili, podpirajo pa koncept ponovne uporabe, sodelujejo z mladinskim centrom pri organizaciji t.i. menjalnih krogov, na svojih spletnih straneh prispevajo z oglaševanjem posameznih delavnic in dogodkov, ki poudarjajo pomen razvoja socialnega podjetništva v regiji. V ta namen soorganizirajo tudi posvet na temo spodbujanja razvoja socialnega podjetništva v Zasavju, ki je namenjen predstavitvi vsebin s področja, spodbuditi njegov razvoj ter predstavitvi področja kot priložnosti za razvoj idej in storitev nepridobitnih organizacij v družbeno koristne namene (Predstavniki občine Zagorje ob Savi 2016).

V vseh treh občinah, po besedah njihovih predstavnikov, podpirajo tudi vključevanje ranljivih skupin brezposelnih v programe javnih del, pri čemer posameznega javnega delavca financirajo v višini 15% njegove bruto plače. Finančna sredstva namenijo tudi za izplačilo regresa za letni dopust in dodatek do minimalne plače za posameznega delavca. V Trbovljah sta se preko javnih del v socialnem podjetju zaposlili dve brezposelni osebi, v Zagorju ob Savi

in Hrastniku pa po ena oseba (Predstavnik Občine Hrastnik 2016; Predstavnica Občine Trbovlje 2016; Predstavnik občine Zagorje ob Savi 2016).

Kaj menijo o učinkovitosti podpornega okolja smo povprašali tudi ustanovitelje treh socialnih podjetij – Zavod KŠTM iz Trbovelj, Društvo Šula itd iz Hrastnika in Zadruga VEZ iz občine Zagorje ob Savi. Vsi trije predstavniki posameznih socialnih podjetij menijo, da s strani občine ne dobijo dovolj podpore, pri čemer so izpostavili predvsem zagotavljanje koristnih informacij in finančne spodbude. Glede posluha občin za tovrstne projekte je moč zaznati, da je največ podpore do sedaj namenila občina Hrastnik, sledi Trbovlje, podpornega okolja v Zagorju ob Savi za razvoj socialnih podjetij pa praktično ni, oziroma je le-to odvisno od dobre volje trenutno izvoljenih. Na splošno pa so mnenja, da občine ne prepoznajo prave dodane vrednosti v razvoju socialnega podjetništva v Zasavju (Ustanoviteljica Društva Šula itd 2016; Ustanovitelj Zadruga VEZ 2016; Ustanovitelj Zavoda KŠTM 2016).

3.3.5 Sodelovanje profitnih (lokalnih) podjetij

Del podpornega okolja predstavljajo tudi lokalna profitna podjetja v regiji, ki zasledujejo družbeno odgovorne cilje in poskušajo prispevati v dobro lokalne skupnosti. V ta namen želim predstaviti, kako izbrano profitno podjetje v vsaki zasavski občini sodeluje z lokalno skupnostjo, katere družbeno odgovorne cilje zasleduje, ali podpirajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju in na kakšen način. Na podlagi opravljenih intervjujev s predstavniki posameznih podjetij – Lafarge Cement, d.o.o. Trbovlje, Steklarna Hrastnik, d.d. in IGM, d.o.o. Zagorje sem ugotovila, da prva dva poleg klasične družbene odgovornosti, ki jo običajno izkazujejo profitna podjetja v okolici, kjer delujejo, aktivno spodbujajo tudi razvoj socialnega podjetništva.

Poslovna politika Lafarge Cement, d.o.o. Trbovlje je sistematično usmerjena v razvoj družbenega okolja v Zasavju, saj jih s strani tujih lastnikov zavezuje k prepoznavanju potreb lokalnega okolja, zmanjšanju obremenitev na okolje, aktivnemu sodelovanju pri raznih projektih in drugih družabnih dogodkih v lokalnem okolju. V ta namen želijo z različnimi oblikami sodelovanja v obliki donacij in sponzorstva v lokalni skupnosti prispevati h

kakovostnejšemu življenju v Zasavju. Podjetje ima vzpostavljen sistem dodeljevanja materialne in nematerialne pomoči različnim neprofitnih organizacijam v regiji (Kadrovska direktorica Lafarge Cement, d.o.o. Trbovlje 2016).

Socialno podjetništvo definirajo kot podjetništvo z neprofitnimi cilji, katerega rezultat je javno dobro, pomoč ranljivim skupinam v družbi in ustvarjanje novih delovnih mest v okviru socialne ekonomije. Razvoj socialnega podjetništva podpirajo, pri čemer svojo podporo izražajo na naslednji način:

- Donacije in sponzorstva društvom, interesnim druženjem, posameznikom, ki zasledujejo socialno podjetniške cilje in delujejo v javno korist;
- Uvajanje koncepta prostovoljstva med zaposlenimi (2 dni v letu imajo pravico koristiti izredni letni dopust za namene prostovoljstva);
- Sodelovanje z društvom PUNKT – Laboratorij za kreativno industrijo, tako da so jim v stari poslovni stavbi takratne Cementarne Trbovlje brezplačno omogočili prostore za ustvarjanje;
- Ureditev industrijske poti kot prispevek k spodbujanju turizma na račun industrijske dediščine v regiji. Pot si je v zadnjih 4 letih ogledalo več kot 3000 obiskovalcev, zato pot ne predstavlja zgolj pridobitve za podjetje, pač pa tudi prispeva k prepoznavnosti regije in požitvi turistične ponudbe v Zasavju (Kadrovska direktorica Lafarge Cement, d.o.o. Trbovlje 2016).

Steklarna Hrastnik, d.d. je sicer primer klasičnega profitnega podjetja, ki deluje po načelih socialnega podjetja, saj svoje zaposlene aktivno vključuje v podajanje koristnih predlogov in posledično sprejemanje pomembnih poslovnih odločitev, večino presežka od prihodkov nameni za investicije v osnovno dejavnost, skrbi za dobrobit lokalne skupnosti, je sponzor in donator številnim društvom, združenjem, socialnim podjetjem in ustvarjalnih posameznikov. Po besedah Vodje kadrovske službe Steklarne Hrastnik, d.d., družba tesno sodeluje z lokalno skupnostjo, saj podpira športna, kulturna in ostala društva z donacijami, številne prireditve in dogodke v Zasavju pa s sponzorstvom. Na letnem nivoju za donacije in sponzorstva namenijo do 100.000 EUR letno. Podobno kot Lafarge Cement, d.o.o. imajo vzpostavljen sistem

dodelitve sponzorskih sredstev in donacij v obliki javnega razpisa, kamor se lahko prijavijo vsa neprofitna podjetja, seveda tudi socialna podjetja. Steklarno Hrastnik, d.d. v Zasavju uvrščamo med podjetja, z zelo visoko razvitim čutom za delovanje v dobrobit lokalne skupnosti. Socialno podjetništvo razumejo kot način delovanja podjetnikov s ciljem zasledovanja družbeno odgovornih ciljev. Gre za podobno kot klasično obliko podjetništva, s tem, da se v svoji osnovni dejavnosti osredotoča na reševanje družbenih problemov in ustvarjanje novih delovnih mest predvsem za ranljivejše skupine v lokalnem okolju (dolgotrajno brezposelni, starejši, invalidi) (Vodja kadrovske službe Steklarne Hrastnik, d.d. 2016).

Razvoj socialnega podjetništva aktivno podpirajo, pri čemer je sogovornik iz podjetja izpostavil naslednje:

- Objava javnega razpisa za dodelitev donacije in sponzorstev društvom, interesnim druženjem, posameznikom, ki zasledujejo socialno podjetniške cilje in delujejo v javno korist;
- Kozarec »Speak« je inovativni izdelek Steklarne Hrastnik, d.d., s prodajo katerega v sodelovanju z »S – Project« (slovenski projekt socialnega podjetništva) ustvarjajo nove priložnosti za mlade. Del prihodka od prodaje družba namreč nameni izobraževanju socialno ogroženih mladih na področju kuhanja – izobraževanje na priznani kuharski akademiji J. Oliver. Na vsakih prodanih cca 7000 kozarcev se nabere dovolj finančnih sredstev za šolanje enega mladega. Sodelovanje v projektu je primer dobre prakse, kako lahko profitno podjetje prispeva k razvoju socialnega podjetništva;
- »Pametna tovarna« je projekt, ki predstavlja enega od področij, v katerega naj bi (kot predvideva Regionalni razvojni program za zasavsko regijo do leta 2020) namenili največ sredstev. Cilj projekta je zadržati tradicijo steklarstva, znanje v lokalnem okolju in ustvariti nova delovna mesta v Občini Hrastnik (Vodja kadrovske službe Steklarne Hrastnik, d.d. 2016).

Med izbranimi podjetji v Zasavju bi izpostavila tudi IGM Zagorje, d.o.o., kjer družbeno odgovornost v glavnem izražajo na področju varstva okolja, investicij v zagotavljanje kakovostnejšega življenja prebivalcev, ohranjanja zagorske doline v zeleni barvi, z donacijami ter materialnimi in nematerialnimi oblikami sponzorstev. V okviru družbe deluje tudi invalidsko podjetje IGM ID, d.o.o., ki s svojim poslanstvom vezano na zaposlovanje in ohranjanje delovnih mest za invalide, predstavlja pomemben prispevek na področju socialne ekonomije v regiji. S socialnim podjetništvom se kot lokalno podjetje še niso toliko srečali, niti se ne vključujejo v podobne projekte. Definirajo ga kot obliko podjetništva, ki se osredotoča zgolj na omogočanje priložnosti za osebe z manjšimi možnostmi za zaposlitev, izobrazbo, ipd. Razvoj socialnega podjetništva v regiji podpirajo, saj menijo, da je socialno stanje v regiji slabo in je na tej točki področje potrebno prevetrili (Vodja proizvodnje IGM, d.o.o.).

Glede na trenutno krizo v Zasavju, tako gospodarsko kot družbeno se strinjajo, da je razvoj socialnega podjetništva lahko prispeva k zmanjšanju brezposelnosti v regiji, ne prepoznajo pa ga kot alternativni model zaposlovanja in vzvod za izboljšanje gospodarske situacije. Menijo, da pa socialno podjetništvo lahko predstavlja alternativni model za izhod iz krize vrednot in izboljšanje mentalitete, ki je ta trenutek v Zasavju zelo nizka. Kot kaže je v Zasavju potrebno nameniti največ pozornosti razvoju vseh oblik podjetništva in spodbujanju razvoja gospodarstva, namenjanju in črpanju nepovratnih sredstev, trženju storitev, mreženju in iskanju poslovnih partnerjev (Kadrovska direktorica Lafarge Cement, d.o.o. Trbovlje 2016; Vodja kadrovske službe Steklarne Hrastnik, d.d. 2016; Vodja proizvodnje IGM, d.o.o.) .

3.4 Ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju

Na vprašanje, kje vidijo ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju, so sogovorniki predstavili različna stališča. Na osnovi opravljenih intervjujev sem prišla do naslednjih ugotovitev – kriza v energetiki, opuščanje rudarstva in umik cementne industrije iz Zasavja so povzročili porast brezposelnosti v regiji, za seboj pa pustili množico delavcev, ki so dolga leta življenja pustili v tovarnah s tradicijo. Tu so bile zahteve kakovosti znanja relativno nizke, zato se danes v Zasavju soočamo s krizo vrednot in pomanjkanjem smisla za podjetništvo. Pomanjkanje vizije v preteklosti se danes odraža v slabi mentaliteti lokalnega prebivalstva, saj prevladujeta jamranje in črnogledost. Pojem socialno podjetništvo razumejo kot nekaj kar kliče po pomoči in brezplačnimi storitvami. Torej, v ospredje postavljajo nekaj, kar je »socialno« in ne »družbeno« (Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje 2016; Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016).

Aktualni socialni podjetniki v regiji se o socialnem podjetništvu še učijo, saj so pojasnili, da se poleg težav s kapitalom soočajo tudi s težavami pri pridobivanju potrebnih informacij na pristojnih institucijah. Omejuje jih tudi zakonodajni okvir, ki je tog in omejujoč (npr. delitev na tip A in B je brezpredmetna, zaveza k zaposlitvi v roku 1 leta, ipd.), zato številni podjetniki ne želijo pridobiti statusa socialnega podjetja. Poleg tega jim pri vodenju podjetja primanjkuje podjetniških kompetenc, znanja ekonomije, trženja, razvoja produktov in storitev. Običajno delujejo v skupno dobro, v podjetju preživijo večji del dneva, na koncu meseca pa večje dodane vrednosti ni, predvsem s finančnega vidika. Na tej točki si želijo več spodbud, ki bi bile namenjene zgolj za podjetja s statusom socialnega podjetja. Na ta način bi zmanjšali ustreznost drugih posameznih neprofitnih organizacij, da kandidirajo za nepovratna sredstva (Ustanoviteljica Društva Šula itd. 2016; Ustanovitelj Zadruga VEZ 2016; Ustanovitelj Zavoda KŠTM 2016).

Razvoj socialnega podjetništva delno zavira tudi podpora lokalne skupnosti in občin, ki sicer obstaja v Trbovljah in Hrastniku, vendar so sredstva v proračunu zelo omejena, socialni podjetniki v regiji pa kljub temu apelirajo na več posluha. Po drugi strani je zaskrbljujoče tudi dejstvo, da se ti podjetniki dejansko zelo zanašajo na podporo lokalne skupnosti, kar v prvi vrsti pomeni pridobivanje finančnih virov iz drugih sredstev (donacije, sponzorstva, javni razpisi, subvencije), lastna finančna neodvisnost pa je na drugem mestu. Glede na splošno

gospodarsko in socialno krizo v regiji še vedno prevladuje mnenje, da za izboljšanje stanja potrebujemo v prvi vrsti nekaj hrbteničnih profitnih podjetij, ki bodo povezale regijo in razbremenile Urad za delo, socialno podjetništvo pa podpirajo kot vzporedno in alternativno obliko, ki bo v regiji doprinesla k pestrosti na družabnem in kulturnem področju (Predstavniki Občine Hrastnik 2016; Predstavnica Občine Trbovlje 2016).

SWOT analiza v nadaljevanju poskuša predstaviti obstoj podpornega okolja, prednosti in slabosti za razvoj socialnega podjetništva v regiji, kje in kakšne so možnosti in priložnosti za razvoj ter kje ovire oziroma nevarnosti. Slednje prikazuje Tabela št. 3.2.

Tabela 3.2: SWOT analiza socialnega podjetništva v Zasavju

PREDNOSTI	SLABOSTI
- V regiji se razvija / krepi neprofitni sektor (povečuje se št. organizacij, ki zasledujejo socialno podjetniške cilje); - Številna interesna združenja razvijajo nove ideje in produkte ter stremijo k preboju na trg; - Razvoj socialnega podjetništva v Zasavju je predviden kot eden od ukrepov zapisnih v Regionalnem razvojnem programu Zasavja; - Ustanovitev Regionalne razvojne agencije za Zasavje; - Podpora občin pri izkoriščanju praznih in opuščenih prostorov propadlih tovarn; - Veliko št. mladih izobraženih, ki se odločajo za samostojno podjetniško pot; - Dobro vpeljan in razvejan sistem javnih del ter zagotovljena sredstva za izvajanje; - Ustanovitev sistema Katapult; - Ustanovitev podpornega okolja ZLHT – regionalni center NVO; - Družbena odgovornost lokalnih profitnih podjetij;	- V Zasavju imamo samo 4 organizacije s statusom so. p., poleg njih pa veliko organizacij, ki imajo podobne značilnosti, vendar statusa ne želijo pridobiti; - Na ravni lokalne skupnosti je premalo spodbud, predvsem finančnih za zagon socialnih podjetij; - Nepoznavanje pojma »socialno podjetništvo« in napačna interpretacija (večina posameznikov najprej pomisli na nekaj, kar kliče po pomoči); - Obstoječi socialni podjetniki so preveč »socialni« in premalo »podjetni«; - O socialnem podjetništvu primanjkuje dobrih praks (posamezniki, ki se s tem ukvarjajo, se sprti učijo); - Pomanjkanje podjetniških veščin nosilcev s področja ekonomije, trženja, iskanja partnerstev; - Tog zakonodajni okvir (delitev na 2 tipa); - Slaba mentaliteta prebivalstva v Zasavju in neozaveščenost; - Premalo podjetnikov glede na bazen brezposelnih v regiji; - Sponzorstva s strani lokalnih profitnih podjetij namenjena s ciljem lastne promocije;

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- V prihajajočem obdobju naj bi se namenilo več EUR za spodbujanje socialnega podjetništva; - Podpora nove RRA pri financiranju trženju, mreženju ipd.; - Področja, kjer so socialno podjetništvo lahko razvija (npr. ponovna uporaba in menjalni krogi, spodbujanje turizma v povezavi z industrijsko dediščino, zelena ekonomija, pomoč starejšim, kreativne industrije ipd.); - Veliko št. brezposelnih oseb v evidenci ZRSZ je lahko hkrati priložnost za vključevanje v različne projekte, poleg tega pa se krepí tudi prostovoljstvo v Zasavju (v ozadju je finančni motiv); - Razvoj socialnega podjetništva je priložnost za odpiranje novih delovnih mest; - Družbena in okoljska problematika regije je hkrati izziv in priložnost za reševanje aktualnih problemov na račun doseganja družbenega učinka; - Oddaja praznih in zapuščenih prostorov v lasti občin brez brezplačno, ali z nižjimi stroški;	- ZSocP prinaša številne omejitve (npr. nabor dejavnosti je omejen, nalaga dodatne obveznosti); - Pomanjkanje konstantne finančne podpore lokalne skupnosti (ta podjetja potrebujejo redne potrošnike, da zagotovijo obratni kapital); - Pomanjkanje informacij v fazi pridobitve statusa socialnega podjetja, razvoj podjetniških idej ipd. (sprotno učenje, pri čemer se učijo tudi akterji, katere je država predvidela kot nosilce pomoči); - Pomanjkanje socialnega kapitala in ljudi, ki bi koncept socialnega podjetništva razumeli in podpirali (še vedno prevladuje mišljenje večine, da se za to odločajo posamezniki, ki v življenju nimajo kaj drugega početi); - Apatičnost prebivalstva zaradi propada gospodarstva in rasti brezposelnosti; - Premajhna kupna moč v regiji; - Pomanjkanje interesa za razvoj področja predvsem v Občini Zagorje ob Savi;

Vir: lasten (2016).

S pomočjo SWOT analize socialnega podjetništva v Zasavju sem ugotovila, da se v regiji počasi krepi podporno okolje, ki omogoča in spodbuja razvoj socialnega podjetništva v Zasavju. V regiji se krepi zasebni neprofitni sektor, vse več mladih pa se v tej sferi odloča za samostojno podjetniško pot. Kljub temu, da občine pozdravljajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju in so razvoj le-tega predvidele v enem od ukrepov razvojnega programa regije, je na ravni lokalne skupnosti še vedno premalo spodbud za zagon socialnih podjetij. Slabosti, ki izhajajo iz SWOT analize se v glavnem nanašajo na nepoznavanje pojma »socialno podjetništvo«, ki je posledica slabe mentalitete in neozaveščenosti lokalnega prebivalstva. Poleg tega socialnim podjetnikom v regiji primanjkuje podjetniških veščin, o socialnem podjetništvu pa se sproti še učijo. Drugače pa Zasavje kot regija s številnimi naravnimi viri ponuja številne možnosti, ki lahko predstavljajo priložnost za razvoj socialnega podjetništva (npr. koriščenje potencialov industrijske dediščine, zelena ekonomija, kreativne industrije ipd.). V prihajajočem obdobju naj bi se po nekaterih napovedih obetale tudi finančne spodbude za ustanovitev in zagon socialnih podjetij s strani države, kar je lahko hkrati tudi priložnost za aktivacijo brezposelnih. Dejavnike, ki zavirajo razvoj socialnega podjetništva v regiji in na katere je skoraj nemogoče vplivati, predstavljajo tog zakonodajni okvir, ki za marsikaterega socialnega podjetnika predstavlja številne omejitve, premajhna kupna moč v regiji in nepripravljenost prebivalstva na spremembe.

3.5 Primeri dobre prakse v Zasavju

Da socialno podjetništvo predstavlja enega od odgovorov na trenutno slabo gospodarsko stanje in visoko stopnjo registrirane brezposelnosti v regiji, so prepoznali nekateri posamezniki v lokalni skupnosti. Ker se zavedajo, da razvoj socialnega podjetništva pospešuje aktivno državljanstvo in prispeva k razvoju družbene vključenosti ranljivih skupin na trgu dela, krepi socialni kapital v lokalnem okolju, s tem pa tudi sposobnost ljudi za prepoznavanje aktualnih družbenih problemov v lastnem okolju, so se odločili za samostojno podjetniško pot in ustanovili socialno podjetje.

V nadaljevanju, na podlagi opravljenih intervjujev s predstavniki izbranih socialnih podjetij in analize spletnih strani omenjenih podjetij, predstavljam zgodbo treh socialnih podjetij –

Zavod KŠTM, Zadruga VEZ in Društvo Šula itd. Kot primer dobre prakse v Zasavju pa bom izpostavila tudi odprtje centra ponovne uporabe Stara šola, ki deluje v Zasavju zadnja štiri leta pod vodenjem socialnega podjetja KNOF, Zavod za kreativni razvoj iz Sevnice ter delovanje in aktivnosti društva PUNKT – Laboratorij za kreativne industrije.

KŠTM, Zavod za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti Trbovlje je prvo ustanovljeno socialno podjetje v Zasavju, ki uspešno deluje že tretje leto. Osnovna formalno – pravna organizacijska oblika podjetja je zasebni zavod, kot socialno podjetje pa so se doregistrirali naknadno. Odločitvi o pridobitvi statusa socialnega podjetja je botrovalo dejstvo, da člani podjetja že od samega začetka zasledujejo socialno podjetniške cilje (Zavod KŠTM Trbovlje 2016).

Ustanovitelj Zavoda KŠTM je pojasnil, da predvsem zaradi osnovne dejavnosti s katero se ukvarjajo, so se odločili za status socialnega podjetja tipa B. Preko programa trajnostnega razvoja trenutno zaposlujejo dve osebi preko javnih del, njihova ekipa pa šteje 10 aktivnih članov, ki v podjetju opravljajo različne funkcije. Znotraj podjetja velja pravilo samoorganizacije, člani pa so oblikovali nekakšen neformalni kodeks, ki jih med seboj dodatno povezuje z vrednotami in cilji, ki jih zasledujejo. Cilji Zavoda KŠTM so širjenje koncepta ponovne uporabe produktov in prostorov v Zasavju, spodbujati ustvarjalnost posameznikov in lokalne skupnosti na področjih kulture, športa, turizma in mladinskih dejavnosti, vzpostavljane novih delovnih mest v regiji ter omogočanje pogostejše socialne vključenosti ranljivih skupin in brezposelnih. Na leto v podjetju opravijo več tisoč prostovoljnih ur, vsak prostovoljec, ki je hkrati tudi brezposelna oseba pa prejme denarno nadomestilo za prostovoljstvo v višini 70 EUR / mesec. Skozi prostovoljstvo želijo v njihovo delovanje vključiti čim več socialno ogroženih in izoliranih posameznikov. Vizija podjetja temelji na ustvarjalnosti, s katero želijo spremeniti Zasavje v družbeno odgovorno regijo. Njihove ključne vrednote, na podlagi katerih delujejo so ustvarjalnost, aktivna participacija, družbena odgovornost in trajnostni razvoj. S prodajo produktov in storitev ustvarijo približno 40% vseh prihodkov podjetja, finančna sredstva pa poskušajo pridobivati tudi preko javnih razpisov, subvencij, donacij in sponzorstev (Ustanovitelj Zavoda KŠTM).

Dejavnost podjetja trenutno sestavljajo naslednje aktivnosti oziroma storitve:

- Ropotarn'ca, je prostor kreativne reuporabe in prodaje rabljenih izdelkov, predvsem pohištva in izdelkov za dom in prosti čas. Donatorjem ponujajo brezplačno demontažo

pohištva in brezplačen odvoz, v Ropotarn'ci pa te stvari popravijo, prenovijo in kreativno predelajo, nato pa jih v razstavnem prostoru prodajajo po simboličnih cenah. Prostor za odprtje centra ponovne uporabe je omogočila Občina Trbovlje z brezplačno oddajo zapuščenih prostorov nekdanje uspešne tovarne v Trbovljah, katere prostori so samevali zadnjih 10 let. Glavni uporabniki Ropotarn'ce so visoko ekološko ozaveščeni posamezniki, ki cenijo ročno prenovljene ter ekološke izdelke, posamezniki, ki v ospredje postavljajo lokalne izdelke in podpirajo delovanje lokalnih socialnih podjetij, posamezniki, ki cenijo storitev prenove izdelka po naročilu in ljubiteljski zbiralci starin.

- Boljši sejem Trbovlje je celodnevni dogodek, s katerim želijo Zasavčanom približati koncept ponovne uporabe skozi ulično kulturo mesta. Boljši sejem poteka štirikrat letno ob menjavi letnih časov, po navadi pa ga spremlja pester kulturni program lokalnih izvajalcev. Na boljšem sejmu potekajo različne menjalne prakse, kot na primer »Menjalni krog« in »Zelemenjava«. Boljšega sejma se običajno udeležujejo ustvarjalci in prodajalci rabljenih in predelanih izdelkov, lokalni kmetje in vrtničkarji ter drugi potrošniki.
- Pohodništvo in turizem predstavlja priložnost za povezovanje lokalnih kmetov in drugih ustvarjalnih posameznikov, zato po Zasavju organizirajo brezplačne pohode. Strast do pohodništva želijo povezati s spoznavanjem lokalne obrti ter promocijo lokalnih pridelkov. Glavni obiskovalci pohodov so lokalni pohodniki, večinoma upokojenci in starejši od 50 let.
- Organizacija ustvarjalnih dogodkov z družbenim učinkom, kot je na primer tridnevni dogodek Domfrca, ki temelji na samoorganizaciji, samoodločanju, samoupravljanju in je bolj znan kot »Zasavski praznik za nove čase«. Glavni obiskovalci družbeno odgovornih dogodkov so lokalni ustvarjalci in družbeno odgovorni posamezniki, najmlajši in najstarejši, interesne skupine in organizacije (Ustanovitelj Zavoda KŠTM 2016).

Zadruga VEZ, zadruga za trajnostni razvoj je družbeno odgovorno podjetje, katerega namen je povezovanje in oblikovanje skupnosti, uporaba trajnostnih obnovljivih virov, vzajemna pomoč, ustvarjanje novih alternativ in večanje stopnje ekološke, prehranske in druge samozadostnosti. Zadruga VEZ deluje zadnji dve leti in je odprta demokratična skupnost, ki deluje po enakopravnih načelih v lokalni skupnosti. Ustanovljena je bila s strani različnih

strokovnjakov s področja kmetijstva, izobraževanja, ekonomije, lesarstva, trženja, inoviranja, deluje pa poleg Zasavja tudi v Velenju (Zadruga VEZ 20).

Ustanovitelj Zadruga VEZ je pojasnil, da so se za pridobitev statusa socialnega podjetja odločili, ker je naj bi bil po njihovem mnenju kapitalizem stvar preteklosti in je sedaj pravi čas za spremembe, socialno podjetništvo pa vidijo kot eno izmed tranzicijskih metod. Predvsem zaradi osnovne dejavnosti s katero se ukvarjajo in ker je njihov cilj zaposliti čim več oseb, ki nimajo nobenih možnosti zaposlitve drugje, so se odločili za status socialnega podjetja tipa B. Trenutno zaposlujejo 1 osebo preko javnih del, ostali člani pa se zaposlujejo projektno. Pri poslovanju se soočajo s finančnimi težavami, saj ustvarjajo premalo prihodkov, predvsem pa nimajo podpore na lokalni ravni. Zanašajo se na podporo članov, ustvarjalnih posameznikov, ki podpirajo njihov razvoj in drugih donatorjev. Člani ocenjujejo, da podpornega okolja praktično ni, oziroma je odvisno od dobre volje trenutno izvoljenih. Prav tako občina Zagorje ob Savi v svojem proračunu do danes še ni predvidela sredstev za razvoj in spodbujanje socialnega podjetništva. Osnovni temelj delovanja Zadruga VEZ je sodelovanje članov, katerih cilj je dobrobit skupnosti. Delujejo na področjih trajnostnega razvoja, socialnega podjetništva, zelenih inovacij, ekonomije daru, ponovne uporabe in povezovanja regije. Njihova ponudba zajema izdelavo vertikalnih vrtov po meri, stvari za hišne ljubljence, semenske bombe, organizacijo delavnic »seed bomb« in jezikovnih tečajev, knjižnico semen in zelene alternative. Semenske knjižnice predstavljajo enega od alternativnih pristopov ohranjanja pestrosti kulturnih rastlin, ki temelji na brezplačni izmenjavi semen med člani ter krepi lokalno skupnost tako, da vrača semena v roke ljudi, na polja, v vrtove in sadovnjake. Prav tako organizirajo številne delavnice in srečanja, na katerih se skupaj z zainteresiranimi posamezniki iz lokalne skupnosti skupaj izobražujejo (Ustanovitelj Zadruga VEZ 2016).

Društvo Šula itd., društvo, zveza društev za izobraževanje, turizem in dediščino je socialno podjetje, ki v občini Hrastnik deluje zadnja tri leta. Ustanoviteljica Društva Šula itd. je pojasnila, da so se društvu za registracijo v socialno podjetje odločili, saj želijo spodbuditi razvoj le-tega v Zasavju. Odločili so se za socialno podjetje tipa B, saj želijo povečati zaposlitvene možnosti socialno šibkim in ranljivim skupinam na trgu dela. Društvo je bilo ustanovljeno s ciljem, da poskrbi za naravno, kulturno in industrijsko dediščino Zasavja, saj člani društva menijo, da se slednje premalo ceni in je v regiji vredno ohraniti dediščino za zanamce in potencialne turiste, ki naj bi jih v Zasavje pripeljal Regionalni center za razvoj

Zasavje. Društvo Šula itd. zaposluje 1 osebo preko javnih del, drugi del članstva pa temelji na prostovoljnem delu šestih aktivnih članov in somišljenikov. Pri poslovanju se soočajo s finančnimi težavami, saj ustvarjajo premalo prihodkov – za plačo 1 brezposelne osebe bi morale podjetje dnevno ustvariti najmanj 50 EUR prihodkov, kar pa je z njihovimi izdelki in storitvami precej težko. Njihova dejavnost temelji na zagotavljanju izobraževalnih storitev, saj izvajajo številne delavnice, vodijo organizirane skupine turistov in pohodnikov, organizirajo razstave fosilov, izdelujejo lesene igrače, lutke, marionete in druge turistične spominke. Ukvarjajo se s projektom »Igre naših babic« in najmlajšim v Zasavju poskušajo približati igrače, s katerimi so se igrali otroci v prejšnjem stoletju. V okviru tega poslanstva želijo obiskati čim več starejših nad 90 let v Zasavju in se z njimi pogovarjati o življenju rudarjev in steklarjev v preteklosti. Zbir njihovih zgodb želijo urediti in predstaviti lokalni skupnosti in tudi širši javnosti. Svojo ponudbo želijo preusmeriti tudi na splet, ker menijo, da bodo tako bolj konkurenčni, vendar je kupna moč v Zasavju za njihovo ponudbo slaba, tako da imajo ta trenutek kljub podpori Občine Hrastnik še vedno na voljo omejeno število resursov. Razvili so tudi posebno leseno igračo, s katere se želijo prijaviti na »kick starter«, vendar ocenjujejo, da zaradi visokih stroškov testiranja in same predstavitve produkta, v letošnjem letu projekt ne bo realiziran (Ustanoviteljica Društva Šula itd. 2016).

Zametke socialnega podjetništva je v Zasavje pred štirimi leti, po besedah Predstavnice Občine Trbovlje pripeljalo socialno podjetje KNOF, Zavod za kreativni razvoj Sevnica, ko je z odprtjem prodajalne Stara šola v ospredje postavilo koncept ponovne uporabe oblačil in predmetov za dom in prosti čas (Predstavnica Občine Trbovlje 2016).

Stara šola ni zasnovana kot običajna prodajalna, ampak kot prostor lokalne izmenjave, v katerem sodelujejo številni pomembni akterji, vse od lokalnih podjetnikov do drugih neprofitnih organizacij. Glavna dejavnost Stare šole je izvajanje aktivnosti centra ponovne uporabe, ki poteka na način, da donator v trgovino prinese donacijo (stvari, ki jih več ne potrebuje, vendar so še vedno uporabne), člani socialnega podjetja pa jih pripravijo in po potrebi predelajo za nadaljnjo prodajo. Vsa oprema, predmeti in oblačila, ki se donirajo, morajo biti delujoča in primerna za uporabo. Pohištvo in gospodinjski aparati ne smejo biti starejši od 10 let, izjema je zgolj starinsko pohištvo, tekstilni izdelki pa morajo biti čisti. Stvari nato v trgovini po simbolični ceni (od 0,5 do 5 EUR) prodajo naprej v nadaljnjo rabo. Dobiček, ki se ustvari pri prodaji je namenjen ustvarjanju novih delovnih mest težje zaposljivih oseb. Stara šola trenutno zaposluje 1 osebo preko javnih del, v prodajalni pa

prostovoljno pomagajo še 3 dolgotrajno brezposelne osebe. Poleg primarne dejavnosti, pa v Stari šoli deluje tudi popravljavnica oblačil, kjer podarjena oblačila popravijo in obnovijo. Ponudba Stare šole zajema tudi izvedbo kreativnih delavnic, kot so šivalne delavnice, delavnice kreativne predelave odvečnih predmetov in modne revije (Stara šola 2016).

Kot primer dobre prakse na področju socialnega podjetništva v Zasavju bi izpostavila tudi delovanje društva PUNKT – Laboratorij za kreativne industrije, ki pa je ta trenutek v fazi pridobivanja statusa socialnega podjetja. Namen delovanja društva je povezovanje posameznikov in skupin v Zasavju, njihovo razmišljanje in aktivnosti pa so usmerjene v ustvarjalnost in kreativne industrije z namenom sooblikovanja prijetnega, pestrega in zanimivega okolja, v katerem živimo, delujemo in ustvarjamo. Dejavnosti, ki jih izvajajo temeljijo na treh stebrih, in sicer »coworking« oziroma sodelovanje kot princip delovanja, neformalno izobraževanje za kreativne industrije in produkcija dogodkov. Coworking Zasavje je iniciativa, ki povezuje različne ustvarjalce in podjetnike, pri tem pa v ospredje postavlja način so-delanja za produkcijo projektov, produktov in dogodkov. Deluje v začasnih in priložnostnih prostorih v Zasavju in tudi po svetu. Skrbijo za varno okolje, ki vzpodbuja ustvarjalnost in ponovno uporabo, podpira ideje in prisega na aktivno vključevanje članov. Delujejo za skupno dobro, pri čemer velik pomen pripisujejo socialnim inovacijam, ki v Zasavje vnašajo svežino, vzpodbudo in prevetritev. Povezovanje, sinergija, so-ustvarjanje, kreativne industrije in njihov doprinos Zasavju čez 50 let so skupne vrednote vseh članov, prostovoljcev, somišljenikov in podpornikov. Skupnost Coworking Zasavje predstavlja sodelovalno mrežo različnih neprofitnih organizacij, ki si medsebojno pomagajo in ustvarjajo skupne projekte – eden izmed skupnih predstavlja že prej omenjen projekt Domfrca. Tudi Zavod KŠTM in Društvo Šula itd. sta aktivna člana skupnosti Coworking Zasavje, vsi skupaj sodelujejo v projektu, udeležujejo se različnih izobraževanj in kar je najpomembneje, izobražujejo drug drugega. Društvo PUNKT po principu socialnega podjetništva izvaja še naslednje projekte:

- »Njiva je živa«, ki predstavlja nabor mesečnih dogodkov, ki tako in drugače pripomorejo k prepoznavnosti delovanja društva na lokalni in širši ravni;
- »Trbovlje nekoč« je projekt namenjen povezovanju različnih časovnih obdobj, katerega cilje je povezati Trboveljčane, razvijati kulturo mesta in spodbuditi turizem;

- »Računalniki s srcem« je trajnostno naravnan projekt, ki temelji na principu reciklaže in ponovne uporabe. V prostorih društva starejše računalnike popravijo ali ponovno sestavijo, naložijo delujoč računalniški sistem in programe računalnike, nato pa jih v uporabo predajo socialno ogroženim družinam;
- »Empty spaces of Zasavje« je projekt dokumentiranja praznih, neuporabnih in zapuščenih prostorov v Zasavju, ki potrebujejo novo življenje. Člani društva si prizadevajo ustvariti spletno stran, ki bo na enem mestu ponudila informacije o praznih nepremičninah, za katere uporabniki podajajo ideje za novo vsebino. In tako se bodo ti prazni prostori lahko spremenili v ustvarjalne prostore, namenjene igri, raziskovanju, novostim, vzpodbujanju in razvijanju ustvarjalnega potenciala posameznikov, skupin, organizacij;
- »Kreativne večerje in zajtrki« so skupek t.i. povezovalnih dogodkov, ki potekajo na različnih lokacijah po Zasavju in so v osnovi namenjeni združevanju ustvarjalcev, prenosu znanj in informacij ter druženju in zabavi. Sestavljata jih vsebinski in družabni del na temo ustvarjalnosti in kreativnih industrij (PUNKT – Laboratorij za kreativne industrije 2016).

4 Sklep

Slovensko gospodarstvo se po nekaj letni vsesplošni krizi počasi izboljšuje. Zadnjih pet let so v medijih odmevale številne zgodbe o propadu velikih gospodarskih sistemov v gradbeništvu, logistiki, tekstilni industriji ipd., danes pa se na račun krepitve neprofitnega sektorja lahko pohvalimo s številnimi uspešnimi zgodbami, ki učinkovito prispevajo k reševanju družbene problematike. Zaradi posledic gospodarske krize (večje tveganje za revščino, naraščajoča brezposelnost ipd.) in socialnih problemov v družbi se krepí model socialne ekonomije, ki je trajnostno naravnana v zagotavljanje družbenih sprememb. Njeno poslanstvo temelji na vzajemnosti, solidarnosti, prilagodljivosti in inovativnosti. Področje socialne ekonomije ponuja nove možnosti za razvoj socialnega podjetništva in posledično ustvarjanje novih delovnih mest.

Socialno podjetništvo težko opredelimo z eno samo jasno definicijo. V celoti predstavlja inovativno obliko podjetništva, osredotočeno na iskanje novih možnosti za reševanje družbenih problemov in zagotavljanje večje socialne varnosti posameznim ciljnim skupinam v lokalni skupnosti (Branco 2004). Posebno obliko socialnega podjetništva predstavljajo t.i. socialna podjetja, ki se od klasičnih profitnih razlikujejo po namenu ustanovitve, poslanstva in neprofitnosti. Socialna podjetja običajno tržijo svoje storitve in produkte, ki jih klasični podjetniki najbrž nebi zaradi preslabega donosa. Ciljno skupino predstavljajo ranljive skupine, brezposelni, mladi ustvarjalci, posamezniki in organizacije, ki podpirajo to obliko inovativnega pristopa (Yunus 2009). Pri ustanovitvi socialnega podjetja predstavlja gonilno silo t.i. socialni podjetnik, ki je idejni vodja, njegov cilj pa je prispevati k reševanju družbenih problemov in nuditi pomoč tistim, ki jo potrebujejo. S svojo vizijo in inovativnim pristopom poskuša vzpostaviti ustrezno podporno okolje za delovanje v dobrobit lokalne skupnosti (Brouard in Larivet 2010).

Socialno podjetništvo se v Sloveniji počasi razvija, kar se odraža v naraščajočem številu registriranih socialnih podjetij. Pojavlja se kot osrednja tema številnih razprav in posvetov, ko govorimo o družbeno odgovornem gospodarstvu in promociji socialne vključenosti. Pojavlja se v vseh pravnoorganizacijskih oblikah neprofitnega značaja. Na institucionalni ravni področje socialnega podjetništva ureja Zakon o socialnem podjetništvu, ki je bil sprejet leta 2011 s ciljem spodbujanja razvoja kot alternativnega modela za izhod iz gospodarske krize

(Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016a; Slapnik 2010). Verjamem, da lahko predstavlja eno od rešitev pri reševanju problematike brezposelnosti, socialne izključenosti in aktualnih demografskih sprememb v družbi.

Zavedanje o pomenu pozitivnih učinkov, ki jih prinaša socialna ekonomija se vse bolj zavedamo tudi v Zasavju, kar se odraža v promociji področja, delovanju štirih lokalnih registriranih socialnih podjetij, delovanju drugih neprofitnih podjetij, ki zasledujejo družbeno odgovorne cilje in izvajanju številnih projektov s področja socialnega podjetništva. Zasavsko regijo danes zaznamuje slabo gospodarstvo, nizka kupna moč, pomanjkanje investicij, degradirano okolje in visoka onesnaženost, visoka stopnja registrirane brezposelnosti, staranje prebivalstva in izseljevanje perspektivnih kadrov ipd., zato je razvoj socialnega podjetništva lahko ena od možnih alternativ razvoja regije, saj krepi socialni kapital v lokalni skupnosti. Ravno slabo socialno – ekonomsko stanje in okoljski problemi v regiji predstavljajo številne priložnosti za vzpostavitev družbeno odgovornega podjetništva. Glede na aktivnosti, ki se že odvijajo in priložnosti, ki jih nudi okolje, ima razvoj socialnega podjetništva v Zasavju največ potenciala na področju medgeneracijskega sodelovanja, ponovne uporabe, razvoja podeželja in turizma s poudarkom na industrijski in kulturni dediščini, lokalne samooskrbe in kreative. Razvoj socialnega podjetništva v regiji je predviden tudi kot eden izmed ukrepov spodbujanja razvoja gospodarstva, podjetništva in ustvarjanja novih delovnih mest v regiji v okviru Regionalnega razvojnega programa za Zasavje do leta 2020 (Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020 2016).

Podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju zagotavljajo vse tri zasavske občine, socialna podjetja in druge organizacije, ki poslujejo po podobnih načelih, vendar statusa socialnega podjetja še niso pridobile, lokalna profitna podjetja, Regionalna razvojna agencija in drugi podporni mehanizmi. Vloga občin pri spodbujanju socialnega podjetništva v regiji igra pomembno vlogo z vidika odgovornosti za načrtovanje in izvajanje politik spodbujanja razvoja podjetništva, kot enega izmed ciljem Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Občine in lokalna skupnost prispevajo k razvoju socialnega podjetništva v regiji z dodeljevanjem nepovratnih sredstev za razvoj dejavnosti podjetja, oglaševanjem in oddajo zapuščenih prostorov, gonilo njihovega dela pa predstavlja zagotavljanje ustreznih pogojev za uspešen zagon socialnih podjetij (Predstavniki Občine Hrastnik 2016; Predstavnica Občine Trbovlje 2016; Predstavniki Občine Zagorje ob Savi 2016).

Nadalje izbrana profitna podjetja v Zasavju pozitivno ocenjujejo in podpirajo razvoj tovrstne oblike podjetništva v regiji, sami pa poskušajo k dobrobiti prispevati s številnimi donacijami in sponzorstvi. Nekatera profitna podjetja pa se v socialno podjetniške projekte tudi aktivno vključujejo, saj je to del njihove poslovne politike (Kadrovska direktorica Lafarge Cement d.o.o. 2016; Vodja proizvodnje IGM Zagorje d.o.o.; Vodja kadrovske službe Steklarne Hrastnik d.d.)

V marcu 2016 je bila s strani vseh treh zasavskih občin ustanovljena tudi nova Regionalna razvojna agencija, ki bo do konca leta postopoma prevzela naloge obstoječega Regionalnega centra za razvoj Zasavje. Že v fazi ustanovitve so aktivno podprli socialno podjetniške projekte v regiji. Nadalje je pomembno omeniti tudi sistem Katapult in ZLHT – Regionalni center NVO kot pomembni instituciji za zagotavljanje možnosti za razvoj socialnega podjetništva v regiji. Prvi predstavlja podporno okolje za podjetja (tudi socialna), da čim hitreje in enostavneje dostopajo do vseh podpornih storitev za širitev svoje poslovne dejavnosti. Drugi pa predstavlja podporno okolje za neprofitne organizacije v Zasavju s ciljem povezovanja in krepitev socialne ekonomije v regiji. Glede na to, da se v letošnjem letu obetajo številni razpisi za pridobitev javnih sredstev za zagon socialnih podjetij, bo slednje z vidika pridobivanja vseh konkretnih informacij in pomoči pri izpolnjevanju vloge za razpis zelo dobrodošlo za vse socialne podjetnike in druge inovativne ustvarjalce (Predstavniki Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA) 2016; Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju 2016).

Res je, da v Zasavju beležimo veliko število dobrih praks in uspešnih zgodb, ko govorimo o socialnem podjetništvu, vendar se ti podjetniki na svoji poti ustvarjanja srečujejo s številnimi ovirami. Poleg finančnih težav (osnovni kapital za zagon dejavnosti in pokrivanje stroškov plač, drugi visoki stroški povezani z dejavnostjo) pri poslovanju jim precejšnjo oviro predstavlja pomanjkanje podjetniških veščin, predvsem s področja trženja in ekonomije. Sledi napačno razumevanje pojma »socialno podjetništvo«, saj ga lokalna skupnost še vedno razume kot podjetništvo, ki temelji na nekaterih brezplačnih storitvah, ker v ospredje postavljajo pojem »socialno« in ne družbeno, kot bi moral biti pravi prevod. Omejitev pri odločanju za pridobitev statusa socialnega podjetja predstavlja tudi tog zakonodajni okvir, saj razmejuje socialna podjetja na dva tipa podjetij – A in B, poleg tega pa so ustanovitelji zavezani tudi k odpiranju novih delovnih mest, kar je z vidika trenutnega poslovnega stanja teh podjetij utopijsko. V glavnem se obstoječi socialni podjetniki poslužujejo sistema javnih del, saj

trenutno še ne ustvarjajo dovolj prihodkov, da bi stroške zaposlitve lahko pokrili sami (Ustanoviteljica Društva Šula itd 2016; Ustanovitelj Zavoda KŠTM 2016; Ustanovitelj Zadruga VEZ 2016)

Glede na raziskano področje lahko zapišem, da je področje socialnega podjetništva v Zasavju še vedno v povojih, vendar pa ima regija velik potencial za razvoj. Verjamem, da glede na obstoječe stanje njegov razvoj lahko prispeva k reševanju posledic gospodarske in socialne krize, vendar v manjšem obsegu. Regija namreč potrebuje obstoj vsaj enega ali dveh večjih gospodarskih sistemov, ki bi za začetek razbremenili sistem socialnih transferjev in spodbudili delovno aktivnost prebivalcev. Socialno podjetništvo v Zasavju ni zgolj začasni fenomen, pač pa priložnost na poti do koriščenja potencialov, ki jih v regiji ni malo.

5 Literatura

Ajpes. 2016a. *Informacija o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov v zasavski regiji v letu 2014*. Dostopno prek: <https://www.google.si/#q=gospodarstvo+v+zasavju&start=10> (3. maj 2016).

--- b. *Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po statističnih regijah in po skupinah, stanje na dan 31.03.2016*. Dostopno prek: http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl_subj_reg_skup_31032016.pdf (9. maj 2016).

--- c. *Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po občinah in po skupinah, stanje na dan 31.03.2016*. Dostopno prek: http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl_subj_obc_skup_31032016.pdf (9. maj 2016).

Anheier, Helmut K. 2005. *Nonprofit organizations: Theory, management, policy*. New York: Routledge.

Branco, Davide, ur. 2004. *Uvajanje socialnega podjetništva v Sloveniji*. Dostopno prek: <http://www.inovum.si/social/public/files/uvajanje-socialnega-podjetnistva-v-sloveniji.pdf> (15. januar 2014).

Brouard, Francois in Sophie Larivet. 2010. Essay of clarifications and definitions of the related concepts of social enterprise, social entrepreneur and social entrepreneurship. V *Handbook of research on social entrepreneurship*, ur. Allain Fayolle in Harry Matlay, 29–53. Cheltenham: E. Elgar.

Center ponovne uporabe. Dostopno prek: <http://www.centerponovneuporabe.si/kaj-je-cpu> (14. januar 2016).

Certo, Trevis in Toyah Miller. 2013. Social entrepreneurship: Key issues and concepts. V *Social entrepreneurship I*, ur. Jill Kickul in drugi, 26–30. Cheltenham: E. Elgar.

Dees, J. Gregory in Miriam in Peter Haas Centennial. 1998. The Meaning of »Social Entrepreneurship«. *RedAlmarZa*, 31. oktober. Dostopno prek: <http://www.redalmarza.cl/ing/pdf/TheMeaningofsocialEntrepreneurship.pdf> (10. januar 2014).

Direktorica območne enote Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje. 2016. Intervju z avtorico. Trbovlje, 11. maj.

Evropska komisija. 2011. *Pobuda za socialno podjetništvo*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0682:FIN:SL:PDF> (15. januar 2016).

EU Portal.si. 2014. *Socialno podjetništvo med teorijo in prakso*. Dostopno prek: <http://www.euportal.si/socialno-podjetnistvo-med-teorijo-in-prakso/socialno-podjetnistvo-med-teorijo-in-prakso/> (23. januar 2014).

Fayolle, Alain in Harry Matlay. 2010. Social entrepreneurship: a multicultural and multidimensional perspective. V *Handbook of research on social entrepreneurship*, ur. Allain Fayolle in Harry Matlay, 1–11. Cheltenham: E. Elgar.

Hockerts, Kai. 2013. Entrepreneurial Opportunity in Social Purpose Business Ventures. V *Social entrepreneurship I*, ur. Jill Kickul in drugi, 180–191. Cheltenham: E. Elgar.

Ignjatović, Miroљjub. 2010. Slovenski trg delovne sile = med ekonomsko učinkovitostjo in socialno pravičnostjo (varnostjo). V *Neosocialna Slovenija*, ur. Sonja Starc, 141–163. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije – Poročilo za Slovenijo. 2016. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf (1. februar 2016).

Kadrovska direktorica Lafarge Cement d.o.o. 2016. Intervju z avtorico. Trbovlje, 20. april.

Kavčič, Urška. 2010. Evropski socialni sklad in socialna ekonomija v Sloveniji. V *strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 51–53. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Katapult. 2016. Dostopno prek: <http://katapult.si/> (11. maj 2016).

Kickul, Jill in Sophie Bacq, ur. 2012. *Patterns in Social Entrepreneurship Research*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited. Dostopno prek: GoogleBooks (10. januar 2014).

Kovač, Zdenka Marija. 2010. Smo po dvajsetletnem prehodu iz enega enoumja v drugo sposobni preseči obstoječi model razvoja v Sloveniji? V strokovna tematska konferenca *Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 8–13. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Kralji ulice. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/kaj-delamo/stara-roba-nova-raba/> (5. april 2016).

Kramberger, Anton. 2010. Okoliščine in pogoji nesocialne ekonomije (v Sloveniji). V strokovna tematska konferenca *Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 99–117. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Martin, Roger L. in Sally Osberg. 2007. Social Entrepreneurship: The Case for Definition. *Stanford Social Innovation Review*. Dostopno prek: <http://www.ngobiz.org/picture/File/Social%20Enterpeuneur-The%20Case%20of%20Definition.pdf> (10. januar 2016).

Mesojedec, Tadeja, ur. 2012. *Socialno podjetništvo*. Ljubljana: Salve.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2016a. *Evidenca socialnih podjetij*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/socialno_podjetnistvo/ (1. februar 2016).

--- 2016b. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/socialno_podjetnistvo/ (5. marec 2016).

--- 2016c. *Strategija razvoja socialnega podjetništva za obdobje 2013 – 2016*. Dostopno prek: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/mdds.gov.si/pageuploads/images/zaposlovanje/Strategija_socialnega_podjetnistva_-_sprejeta_na_vladi.doc (4. marec 2016).

Občina Hrastnik. Dostopno prek: http://hrastnik.si/aktualna_obvestila_in_novice/arhiv_novic/novica/n/sprejet-in-potrjen-regionalni-razvojni-program-do-2020/67348879f64a7084d459459580795103/ (3. maj 2016).

Občina Trbovlje. Dostopno prek: <http://www.trbovlje.si/stara-sola-je-odprla-svoja-vrata-v-srediscu-trbovelj/873> (14. januar 2016).

Občina Zagorje ob Savi. Dostopno prek: <http://www.zagorje.si/podrocje.aspx?id=0> (30. april 2016).

Pavlin, Barbara. 2013. Socialno podjetništvo: pot v zdravo in trajnostno skupnost. *Delo*, 12. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/gospodarstvo/okolje/socialno-podjetnistvo-pot-v-zdravo-in-trajnostno-skupnost.html> (30. januar 2016).

Podjetno Zasavje. Dostopno prek: <http://www.podjetno-zasavje.si/si/zasavje/gospodarska-podoba/> (3. maj 2016).

Poznavalec socialnega podjetništva v Sloveniji in v Zasavju. 2016. Intervju z avtorico. Trbovlje, 15. april.

Predstavnica Občine Hrastnik. 2016. Intervju z avtorico. Hrastnik, 9. maj.

Predstavnica Občine Trbovlje. 2016. Intervju z avtorico. Trbovlje, 9. maj.

Predstavnica Občine Zagorje ob Savi. 2016. Intervju z avtorico. Zagorje ob Savi, 25. maj.

Predstavnica Regionalnega centra za razvoj Zasavje (RCR). 2016. Intervju z avtorico. Zagorje ob Savi, 14. april.

Predstavnica Regionalne razvojne agencije Zasavje (RRA). 2016. Intervju z avtorico. Trbovlje, 5. maj.

Pravilnik o spremljanju poslovanja socialnih podjetij. Ur. l. RS 35/2013. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=112922#!/Pravilnik-o-spremljanju-poslovanja-socialnih-podjetij> (26. februar 2016).

PUNKT – Laboratorij za kreativne industrije. Dostopno prek: <http://www.punkt-cc.org/smo/o-nas/> (22. maj 2016).

RCR Regionalni center za razvoj. 2016. Dostopno preko: <http://www.rcr-zasavje.si/si/projekti/17-podjetno-v-svet-podjetnistva-2013.html> (10. januar 2016).

Regionalni razvojni program Zasavja 2007 – 2013. 2016. Dostopno prek: http://www.rcr-zasavje.si/uploads/files/RRP_07-13_povzetek.pdf (14. januar 2016).

Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020. 2016. Dostopno prek: http://www.rcr-zasavje.si/uploads/Novice/rrp_2016_2019/20151006_sprejet_in_potrjen_RRP.pdf (27. april 2016).

Regionalno stičišče nevladnih organizacij osrednjeslovenske regije. Dostopno prek: <http://www.srce-me-povezuje.si/?lng=sl&t=novice&id=2617> (26. februar 2016).

Repnik, Tomaž. 2016. Socialno podjetništvo. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj8mK6Y6prLAhVLn5QKHemSBd4QFggsMAM&url=http%3A%2F%2Fwww.rir-sb.si%2Fuploads%2Ffiles%2FSOCIALNO%2520PODJETNI%25C5%25A0TVO%2520-%2520prezentacija2_25_10_2013.ppt&usq=AFQjCNFONryjT8DRpPF3SOG24D-9RHylow&bvm=bv.115339255,d.dGo (28. februar 2016).

Rihter, Liljana in Romana Zidar. 2010. Vključevanje ranljivih skupin v programe socialnega podjetništva s perspektive socialnega dela. V *strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 66-85. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Rozina, Roman. 2009. *V 3 Krasne – Vodnik po Zasavju*. Zagorje ob Savi: Regionalni center za razvoj.

Rozina, Roman. 2014. *Zasavje*. Zagorje ob Savi: RCR, d.o.o.

Slapnik, Tadej. 2010. Pojem in razvoj socialnega podjetništva. V *strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 14–21. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Slovenski forum socialnega podjetništva. Dostopno prek: <http://fsp.si/info/socialno-podjetnistvo/> (2. april 2016).

Srčno Trbovlje. Dostopno prek: <http://www.srcnotrbovlje.si/regionalni-center-nvo-novo-podporno-okolje-zlht/> (22. maj 2016).

Stara roba, nova roba. Dostopno prek: http://www.robaraba.si/o_nas (5. april 2016).

Stara šola. Dostopno prek: <http://www.starasola.si/index.php/kaj-je-stara-sola> (6. april 2016).

Statistični urad Republike Slovenije. 2014. Dostopno prek: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6015 (23. januar 2014).

Stičišče nevladnih organizacij Podravja. Dostopno prek: <http://nevladna.zavodpip.si/sl/node/699> (12. marec 2016).

Šribar Jurančič, Luna. 2010. »Prek stvari do ljudi«, spodbujanje vključevanja brezdomnih ljudi prek vzajemnih odnosov menjave v okviru socialnega podjetništva. V *strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 54–65. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva. Ur. L. RS 54/2012. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109384> (28. februar 2016).

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva. Ur. L. RS 45/2014. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6794> (28. februar 2016).

Ustanoviteljica Društva Šula itd. 2016. Intervju z avtorico, 30. maj.

Ustanovitelj Zadruga VEZ. 2016. Intervju z avtorico, 30. maj.

Ustanovitelj Zavoda KŠTM. 2016. Intervju z avtorico, 30. maj.

Valeau, Patrick. 2010. Social entrepreneurs in non-profit organizations: innovation and dilemmas. V *Handbook of research on social entrepreneurship*, ur. Allain Fayolle in Harry Matlay, 205–229. Cheltenham: E. Elgar.

Vesel, Jadranka. 2010. Socialna ekonomija kot alternativa. V *strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive*, ur. Goran Milošević, Zdenka Kovač in Bojan Radej, 22–34. Murska Sobota: Pribinovina d.o.o.

Vodja kadrovske službe Steklarne Hrastnik d.d. 2016. Intervju z avtorico. Hrastnik, 13. maj.

Vodja proizvodnje IGM Zagorje d.o.o. 2016. Intervju z avtorico, 13. maj.

Yunus, Muhammad. 2009. *Novemu kapitalizmu naproti: socialno podjetništvo za svet brez revščine*. Tržič: Učila International.

Zadruga Vez. 2016. Dostopno prek: <http://www.zadrugavez.org/> (9. Maj 2016).

Zakon o socialnem podjetništvu (ZSocP). Ur. l. RS 20/2011. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=102703> (26. februar 2016).

Zasavc. Dostopno prek: <http://www.zasavc.net/zasavje-novice/pol-milijarde-za-srecno-zasavje/> (3.maj 2016).

Zavod Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij. Dostopno prek: <http://www.cnvos.si/article/id/6406/cid/108> (14. januar 2016).

Zavod KŠTM Trbovlje. 2016. Dostopno prek: <http://www.kstm-trbovlje.si/kdosmo/> (9. maj 2016).

Zidar, Romana. 2013, *Socialno podjetništvo – trend novih obrazov*. Socialno delo 52 (5). Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi-vfPVlfdLahXF6KYYKHVWFCa_8QFggiMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.dlib.si%2Fstream%2FURN%3ANBN%3ASI%3Adoc-KNOYM2F1%2F7bb114fb-46a3-445a-a489-30b84bb66263%2FPDF&usg=AFQjCNHdXFATvgYkxuUoF7vGueX-eG2Nwg&bvm=bv.118443451,d.dGY (2. april 2016).

Priloge

Priloga A: Vprašalnik za ustanovitelja socialnega podjetja

1. Kako bi opredelili pojem socialnega podjetništva?
2. Kakšne so po vašem mnenju prednosti socialnega podjetja?
3. Ali lahko na kratko predstavite vaše podjetje (poslanstvo, osnovna dejavnost, uspešnost poslovanja)?
4. Zakaj ste se odločili za ustanovitev socialnega podjetja?
5. Koliko zaposlenih ima vaše podjetje?
6. Ali ste seznanjeni z vsebino Zakona o socialnem podjetništvu in kakšno je vaše mnenje o njem?
7. Kaj menite o delitvi socialnih podjetij na tip A in B?
8. Za kateri tip socialnega podjetja ste se odločili vi in zakaj?
9. Ali ste pri ustanavljanju socialnega podjetja naleteli na kakšne ovire? Katere?
10. Kako bi opredelili socialno podjetništvo v Zasavju?
11. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
12. Ali menite, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva? Na katerih področjih?
13. Kako ocenjujete delovanje podpornega okolja v regiji?
14. Kako podporno okolje deluje in kakšne so njegove značilnosti (kdo so nosilci, kdo zagotavlja vire financiranja, kakšna je ponudba storitev)?
15. Ali menite, da občine in lokalna skupnost podpirajo in spodbujajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
16. Kako bi opredelili vlogo klasičnih profitnih podjetij v sferi, kjer se odvija socialno podjetništvo?
17. Katere aktivnosti bi predlagali s ciljem spodbujanja razvoja socialnega podjetništva v regiji?
18. Kaj menite o finančnih spodbudah za razvoj socialnega podjetništva?
19. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjšanju brezposelnosti v regiji?

20. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

21. Kaj bi svetovali vsem organizacijam ali posameznikom, ki razmišljajo ali se odločajo za ustanovitev socialnega podjetja?

Priloga B: Vprašalnik za strokovnjaka in poznavalca področja socialnega podjetništva v Sloveniji in Zasavju

1. Kako bi opredelili pojem socialnega podjetništva?
2. Kakšne so po vašem mnenju prednosti socialnega podjetja?
3. Kakšno je po vašem mnenju trenutno stanje na področju socialnega podjetništva v Sloveniji?
4. Ali ste seznanjeni z vsebino Zakona o socialnem podjetništvu in kakšno je vaše mnenje o njem?
5. Kako bi opredelili socialno podjetništvo v Zasavju?
6. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
7. Ali menite, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva? Na katerih področjih?
8. Ali ocenjujete, da v regiji obstaja / deluje podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva?
9. Kdo zagotavlja možnosti oziroma kdo podpira razvoj socialnega podjetništva v regiji (npr. občine, lokalna skupnost, profitna podjetja, neprofitni sektor, posamezniki)?
10. Kakšno podporo potrebujejo socialna podjetja za svoje delovanje (npr. pomoč pri interpretaciji zakonodaje, finančne spodbude, lokalna podpora ipd.) in kdo jo lahko zagotovi?
11. Kako podporno okolje deluje in kakšne so njegove značilnosti (kdo so nosilci, kdo zagotavlja vire financiranja, kakšna je ponudba storitev)?
12. Ali menite, da občine in lokalna skupnost podpirajo in spodbujajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
13. Kako bi opredelili vlogo klasičnih profitnih podjetij v sferi, kjer se odvija socialno podjetništvo?
14. Na kakšen način bi lahko po vašem mnenju izboljšali položaj socialnega podjetništva v Zasavju oziroma pospešili njegov razvoj?
15. Kaj menite o finančnih spodbudah za razvoj socialnega podjetništva?
16. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjševanju brezposelnosti v regiji?
17. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

Priloga C: Vprašalnik za predstavnika Zavoda RS za zaposlovanje

1. Kakšen je trend gibanja brezposelnosti v Zasavju?
2. Ali lahko predstaviti vzroke za obstoječe stanje in že vidne posledice na lokalni ravni?
3. Kako ocenjujete vlogo ZRSZ pri zmanjševanju problematike brezposelnosti?
4. Kaj menite, da na področju socialne ekonomije Zasavje potrebuje?
5. Vam je poznan pojem socialnega podjetništva? Kako bi ga opredelili?
6. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
7. Ali menite, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva? Na katerih področjih?
8. Ali poznate kakšne organizacije v regiji, ki delujejo na področju socialnega podjetništva?
9. Vam je poznan regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020?
10. Ali lahko za obdobje zadnjih 5 let predstavite ukrepe oziroma programe, ki se nanašajo na reševanje problematike brezposelnosti in neposredno ali posredno spodbujajo tudi razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
11. Kako ocenjujete uspešnost črpanja subvencij in drugih finančnih spodbud za zaposlovanje ranljivih skupin?
12. Prosim, predstavite program javnih del kot spodbude za delodajalce neprofitnega sektorja.
13. Koliko brezposelnih in iz katerih ciljnih skupin je bilo vključenih v program javnih del v zadnjih 5 letih?
14. Ali menite, da občine in lokalna skupnost podpirajo in spodbujajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju? Na kakšen način?
15. Kaj menite, da v regiji zavira razvoj socialnega podjetništva?
16. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjševanju brezposelnosti v regiji?

Priloga Č: Vprašalnik za predstavnika občine

1. Kateri izzivi lokalne skupnosti menite, da so najbolj pomembni?
2. Kako bi opredelili stanje gospodarstva v vaši občini in na splošno v Zasavju?
3. Ali lahko predstaviti vzroke za obstoječe stanje in že vidne posledice na lokalni ravni?
4. Kaj menite, da na področju socialne ekonomije Zasavje potrebuje?
5. Vam je poznan pojem socialnega podjetništva? Kako bi ga opredelili?
6. Ali podpirate in spodbujate razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
7. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
8. Ali menite, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva? Na katerih področjih?
9. Ali poznate kakšne organizacije v regiji, ki delujejo na področju socialnega podjetništva?
10. Ali občina zagotavlja dovolj možnosti oziroma, ali podpira razvoj socialnega podjetništva v regiji?
11. Kakšno podporo po vašem mnenju potrebujejo socialna podjetja za svoje delovanje (npr. pomoč pri interpretaciji zakonodaje, finančne spodbude, lokalna podpora ipd.) in, ali jo lahko na ravni lokalne skupnosti zagotovite?
12. Ali podporno okolje v občini deluje in kakšne so njegove značilnosti (kdo so nosilci, kdo zagotavlja vire financiranja, kakšna je ponudba storitev)?
13. Kako bi opredelili vlogo klasičnih profitnih podjetij v sferi, kjer se odvija socialno podjetništvo?
14. Ali menite, da imajo profitna podjetja v regiji interes spodbujati socialno podjetniške projekte?
15. Na kakšen način bi lahko po vašem mnenju izboljšali položaj socialnega podjetništva v Zasavju oziroma pospešili njegov razvoj?
16. Kaj menite o finančnih spodbudah za razvoj socialnega podjetništva?
17. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjšanju brezposelnosti v regiji?
18. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

Priloga D: Vprašalnik za predstavnika lokalnega profitnega podjetja

1. Kako bi opredelili stanje gospodarstva v vaši občini in na splošno v Zasavju?
2. Kako bi opredelili vzroke za obstoječe stanje in že vidne posledice na lokalni ravni?
3. Kaj menite, da na področju socialne ekonomije Zasavje potrebuje?
4. Ali menite, da podjetje, v katerem ste zaposleni zasleduje družbeno odgovorne cilje in na kakšen način?
5. Kako lahko profitna podjetja prispevajo oziroma doprinesejo k skupni blaginji v lokalni skupnosti?
6. Vam je poznan pojem socialnega podjetništva? Kako bi ga opredelili?
7. Ali podpirate in spodbujate razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
8. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
9. Ali menite, da ima Zasavje potencial za razvoj socialnega podjetništva? Na katerih področjih?
10. Ali poznate kakšne organizacije v regiji, ki delujejo na področju socialnega podjetništva?
11. Ali menite, da občina učinkovito podpira in spodbuja razvoj podjetniških idej v lokalni skupnosti?
12. Vam je poznan regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014 – 2020?
13. Na kakšen način bi lahko po vašem mnenju izboljšali položaj socialnega podjetništva v Zasavju oziroma pospešili njegov razvoj?
14. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjšanju brezposelnosti v regiji?
15. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

Priloga E: Vprašalnik za predstavnika Regionalnega centra za razvoj Zasavje

1. Kako bi opredelili stanje gospodarstva v vaši občini in na splošno v Zasavju?
2. Kako bi opredelili vzroke za obstoječe stanje in že vidne posledice na lokalni ravni?
3. Kaj menite, da na področju socialne ekonomije Zasavje potrebuje?
4. Vam je poznan pojem socialnega podjetništva? Kako bi ga opredelili?
5. Ali podpirate in spodbujate razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
6. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
7. Kakšna je vloga RCR z vidika spodbujanja socialnega podjetništva?
8. Prosim, predstavite program Podjetno v svet podjetništva (name, cilji, aktivnosti, področje delovanja, financiranje projekta ipd.).
9. Ali ocenjujete, da v regiji obstaja / deluje podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva?
10. Kdo zagotavlja možnosti oziroma kdo podpira razvoj socialnega podjetništva v regiji (npr. občine, lokalna skupnost, profitna podjetja, neprofitni sektor, posamezniki)?
11. Kakšno podporo potrebujejo socialna podjetja za svoje delovanje (npr. pomoč pri interpretaciji zakonodaje, finančne spodbude, lokalna podpora ipd.) in kdo jo lahko zagotovi?
12. Kako podporno okolje deluje in kakšne so njegove značilnosti (kdo so nosilci, kdo zagotavlja vire financiranja, kakšna je ponudba storitev)?
13. Ali menite, da občine in lokalna skupnost podpirajo in spodbujajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
14. Kako bi opredelili vlogo klasičnih profitnih podjetij v sferi, kjer se odvija socialno podjetništvo?
15. Na kakšen način bi lahko po vašem mnenju izboljšali položaj socialnega podjetništva v Zasavju oziroma pospešili njegov razvoj?
16. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjševanju brezposelnosti v regiji?
17. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?

Priloga F: Vprašalnik za predstavnika Regionalne razvojne agencije Zasavja

1. Kako bi opredelili stanje gospodarstva v vaši občini in na splošno v Zasavju?
2. Kako bi opredelili vzroke za obstoječe stanje in že vidne posledice na lokalni ravni?
3. Kaj menite, da na področju socialne ekonomije Zasavje potrebuje?
4. Vam je poznan pojem socialnega podjetništva? Kako bi ga opredelili?
5. Ali podpirate in spodbujate razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
6. Ali vidite priložnost za razvoj socialnih podjetij v Zasavju?
7. Ali lahko poveste več o ideji, da je v Zasavju nastala potreba po ustanovitvi regionalne razvojne agencije? Kako je nastala pobuda?
8. Kakšen je namen delovanja RRA?
9. Kako ocenjujete vlogo RRA z vidika spodbujanja socialnega podjetništva?
10. Ali ocenjujete, da v regiji obstaja / deluje podporno okolje za razvoj socialnega podjetništva?
11. Kdo zagotavlja možnosti oziroma kdo podpira razvoj socialnega podjetništva v regiji (npr. občine, lokalna skupnost, profitna podjetja, neprofitni sektor, posamezniki)?
12. Kakšno podporo potrebujejo socialna podjetja za svoje delovanje (npr. pomoč pri interpretaciji zakonodaje, finančne spodbude, lokalna podpora ipd.) in kdo jo lahko zagotovi?
13. Kako podporno okolje deluje in kakšne so njegove značilnosti (kdo so nosilci, kdo zagotavlja vire financiranja, kakšna je ponudba storitev)?
14. Ali menite, da občine in lokalna skupnost podpirajo in spodbujajo razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?
15. Kako bi opredelili vlogo klasičnih profitnih podjetij v sferi, kjer se odvija socialno podjetništvo?
16. Na kakšen način bi lahko po vašem mnenju izboljšali položaj socialnega podjetništva v Zasavju oziroma pospešili njegov razvoj?
17. Ali menite, da lahko razvoj socialnega podjetništva prispeva k zmanjšanju brezposelnosti v regiji?
18. Kje vidite ključne ovire za razvoj socialnega podjetništva v Zasavju?